

Kirikuu Olu

Oesti katoliiklaste häälekandja

3/1993

Selles numbris muuhulgas:

- ✎ Trinitaarsed pühakud läbi aastasadade
- ✎ Kirikute Maailmanõukogu allakäigu põhjustest
- ✎ Järg artiklile Pühimast Kolmainsusest
- ✎ Piiskop Vilhelms Nukšs in memoriam
- ✎ Ennesõjaaegsete noorte katoliiklaste elust

Kiriku Elu 3/93

Geesti katoliiklaste häälekaandja

Ilmus jaanuarist 1933 kuni juulini 1940.
Uuesti ilmub alates oktoobrist 1989.

Kalender ja lugemised	2
Piiskopi veerg	3
- piiskop Justo Mullor García	
Minu isa oli kaugesõidu meremees	4
- meenutab Alice Matveld	
Mõtisklusi üksinduses	6
- isa Thomas Merton	
Pühimast Kolmainususest, 2. osa	10
- isa Christoph Wrembek SJ	
Trinitaarsed pühakud	14
- tsitaadid läbi aastsadade	
Uskuda Kristusesse	16
- isa Mieczyslaw Malinski	
Piiskop Vilhelms Nukss,	18
in memoriam	
Kirikute Maailmanõukogu allakäik	20
- ülevaade ajakirjandusest	
Uudiseid katoliiklikust maailmast	23

Esikaane teemal: 11. aprillil
on Ülestõusmispühad

"Kiriku Elu" nr 3 (131) 1993. Katoliku kiriku väljaanne.
Ilmub 12 numbrit aastas, vahelduva sagedusega.
Toimetaja preester Rein Öunapuu.
Toimetuse aadress: Vene tn 18 EE-0001 TALLINN
telefon +372 2 446367

Trükitöö: AS Terbo Ltd., Rävåla pst. 8 TALLINN

Kalender ja lugemised

APRILL

- n 1. 1 Mo 17,3-9; Ps 105; Jh 8,51-59
r 2. Jr 20,10-13; Ps 18; Jh 10,31-42
Franciscus Paolast, erak.
- l 3. Hs 37,21-28; Ps Jr 31,10-13; Jh 11,45-57
P 4. PALMIPUUDEPÜHA Js 50,4-7; Ps 22; Fp 2,8-9;
Mt 26,14-27,66 (Isidorus, piiskop ja kiriku doktor)
- e 5. Js 42,1-7; Ps 27; Jh 12,1-11
Vincentius Ferrer, preester.
- t 6. Js 49,1-6; Ps 71; Jh 13,21-33,36-38
k 7. Js 50,4-9; Ps 69; Mt 26,14-25
- n 8. SUUR NELJAPÄEV 2 Mo 12,1-8,11-14; Ps 116;
1 Ko 11,23-26; Jh 13,1-15 (Jean-Baptiste de
la Salle, preester. Mälestuspäev).
- r 9. SUURREEDE Js 52,13-53,12; Ps 31; He 4,14-16;
5,7-9; Jh 18,1-19,42
- l 10. VAIKNE LAUPÄEV (Ülestõusmispühade eel-
õhtu missa) I 1 Mo 1,1-2,2; Ps 104; II 1 Mo 22,
1-18; Ps 16; III 2 Mo 14,15-15,1; Ps 2 Mo 15,1-5;
IV Js 54,4-14; Ps 30; V Js 55,1-11; Ps Js 12,2-5;
VI Ba 3,9-15,32-4,4; Ps 19; VII Hs 36,16-28; Ps 42;
VIII Ro 6,3-11; Mk 16,1-8
- P 11. KRISTUSE ÜLESTÕUSMISE SUURPÜHA
Ap 10,34a,37-43; Ps 118; Kl 3,1-4; Jh 20,1-9
(Stanislaus, piiskop ja märter).
- e 12. II ÜLESTÕUSMISPÜHA
Ap 2,14,22-32; Ps 16; Mt 28,8-15
- t 13. Ap 2,36-41; Ps 33; Jh 20,11-18
Martinus I, paavst ja märter.
- k 14. Ap 3,1-10; Ps 105; Lk 24,13-35
- n 15. Ap 3,11-26; Ps 8; Lk 24,35-48
- r 16. Ap 4,1-12; Ps 118; Jh 21,1-14
- l 17. Ap 4,13-21; Ps 118; Mk 16,9-15
- P 18. Ülestõusmiseaja II pühapäev (Valge püha-
päev) Ap 2,42-47; Ps 118; 1 Pe 1,3-9; Jh 20,19-31
- e 19. Ap 4,23-31; Ps 2; Jh 3,1-8
- t 20. Ap 4,32-37; Ps 93; Jh 3,7-15
- k 21. Ap 5,17-26; Ps 34; Jh 3,16-21
Anselm, piiskop ja kiriku doktor.
- n 22. Ap 5,27-33; Ps 34; Jh 3,31-34
- r 23. Ap 5,34-42; Ps 27; Jh 6,1-15
Georgius (Jüri), märter.
- l 24. Ap 6,1-7; Ps 33; Jh 6,16-21
Fidelis Sigmaringenist, preester ja märter.
- P 25. Ülestõusmiseaja III pühapäev
EVANGELIST MARKUS. KIRIKUPÜHA.
Ap 2,14,22-28; Ps 16 1 Pe 1,17-21; Lk 24,13-35
- e 26. Ap 6,8-15; Ps 119,24-30; Jh 6,22-29
- t 27. Ap 7,51-59, 8,1; Ps 31; Jh 6,30-35
- k 28. Ap 8,1-8; Ps 66; Jh 6,35-40
Pierre Chanel, preester ja märter.
- n 29. Ap 8,26-40; Ps 66; Jh 6,44-51 Katariina Sienast,
neitsi ja kiriku doktor. Mälestuspäev.
- r 30. Ap 9,1-20; Ps 117; Jh 6,52-59 Pius V, paavst.

**Püha Aujärje saadiku
residentis Baltikumis**

Eesti apostellik administraator
ülempiiskop Justo Mullor Garcia
sekretär isa Mario Cassari
Antakalnio 3, 2065 VILNIUS, Lietuva
telefon 8-0122-740066

**Tallinna p. Peetruse ja Pauluse
kogudus**

Vene tn 18; EE-0001 TALLINN
telefon 44 63 67
Isa Rein Öunapuu

- P 10.00 poolakeelne missa
11.30 eestikeelne missa
T 18.00 ladinakeelne missa
K 9.00 ladinakeelne missa
N 17.00 poolakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
R 9.00 ladinakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
L 9.00 ladinakeelne missa
18.00 ladinakeelne lauldav missa

Pämu: Iga kuu 1. ja 3. pühapäeval
kell 16.00 eestikeelne missa Pärnu
Ellisabeti kiriku kabelis.

Ahtme: Iga kuu 2. ja 4. pühapäeval
kell 17.00 poolakeelne missa
kabelis Sõpruse 82.

Tartu p. Neitsi Maarja kogudus

Veski tn 3; EE-2400 TARTU
telefon 34 235
Isa Väino Niitvägi

- P 10.00 poolakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
E 8.00 missa
T 18.00 missa
K 8.00 missa
N 8.00 missa
R 8.00 missa
L 18.00 ladinakeelne lauldav missa

tavaliselt on missad
eesti keeles,
vastavalt olukorrale
võib keel muutuda

Valga: Igal pühapäeval kell 14.00
missa Jaani kiriku käärikambris

Tegeva armastuse saadikud

Endla 33-10, EE-0001 TALLINN
telefon 45 15 06
Ülemõde Stanislette

- K ja R 7.00 missa
P, E, K, R 18.00 adoratsioon
T, N, L 7.00 adoratsioon

VATIKANI RAADIO

eestikeelsed saated
Soomekeelsete saadete lõpus:
pühapäeviti kell 22.00
6185 kHz, 7365 kHz ja 1611 kHz
(41, 49 ja 186 m)
esmaspäeviti kell 7.50 (kordus)
samadel laine pikkustel ja 9755 kHz

Piiskopi veerä ...

Armsad vennad ja õed,

kirjutan teile järgmisel päeval pärast Tallinnast ja Tartust tagasisaabumist. Mu seekordne külaskäik teie juurde jäi lühikeseks ka seetõttu, et ma pidin ühendust võtma Riia piiskopiga seoses hiljuti Roomas surnud, varalahkunud mons. Nukss'i matustega. Palvetage ka teie selle 55-aastaselt lahkunud piiskopi, kes oleks veel kaua võinud Kirikut teenida, igavese rahu eest.

Kohtumistel meie kogudustes, Eesti valitsuse ja Tallinna linnavalitsusega oli meil kõne all eelkõige paavsti külaskäik 10. septembril. See on meile kõigile - teile, ilmikutele, Eestis töötavatele vaimulikele, minule isiklikult - suur tähelepanu-avaldus. Paavst tuleb meie juurde, et kinnitada meid usus, lootuses ja armastuses, et me armastaksime oma ligimest, ükskõik milline ta ka oleks, nii nagu Kristus armastas meid. Peetruse järglane tuleb meile meenutama: peale selle, et katoliku kirik on sajanditepikkune austusväärne institutsioon, on ta eelkõige perekond, kus valitseb ühtekuuluvustunne ja vennalikkus. See on mitte ainuüksi austust väärivate seaduste pärast tunnustatud ja lugupeetud sotsiaalne organism, vaid eelkõige elav ühendus, mille eesmärgiks on muuta Evangeeliumi sõnum mõistetavaks kaasaegsele maailmale.

Kuu aja pärast on Ülestõusmispühad ja ma loodan veeta need Tartus, jagades Ristimise sakramenti täiskasvanutele ja väikestele lastele. Püüame neid Ülestõusmispühi tähistada, mõeldes paavsti eelseisvale visiidile. Sest paavsti tulekul ja Ülestõusmispühadel on mõndagi ühist.

Paavst tuleb Eestise, sest nagu teistes ümberkaudsetes maades, elatakse ka siin praegu läbi tõusuaega - "ülestõusmist" peale Jumala mahavaikimist aastate jooksul. Usk on taas ärganud ja seda vaatamata mõningate - võibolla väheste, kuid mõjukate - isikute pingutustele seda takistada.

Eesti katoliiklased peavad oskama sellele vaimsele ülestõusmisele kaasa elada nii nagu omal ajal jüngrid, kes andsid tunnistust Kristuse ülestõusmisest, üheskoos Maarjaga - Kristuse Emaga ja Kiriku Emaga.

Nagu esimesed kristlased, nii peame ka meie oskama seda usu ülestõusmist isiklikult kõikjal tunnistada, nii perekonnas, tööl, suhetes sõprade ja kolleegidega, massiteabevahendite kaudu. Ülestõusnud Kristus ei varjanud ennast. Ta ilmus Maarja Magdaleenale, Peetrusele, teistele apostlitele, jüngritele Emmauses, neile, kes koos Peetruse, Johannese ja Jaakobusega kalastasid mere kaldal ... Kiriku "ülestõusmisest" on kristlased näinud võrdkuju Issanda ülestõusmisele. Nüüd on meie igaühe kord anda tunnistust valgusest, rõõmust, lootusest nii Kristuse kui kiriku ülestõusmisest.

Ka paavst ootab meilt sellist tunnistust.

10.03.1993

+ Justo Mullor Garcia

Toimetaja märkus. "Kiriku Elu" käesoleva aastakäigu maketeerimisel oli sellele kohale kavandatud avaveeruna päevakohastele probleemidele pühendatud palve. Ülal kirjutaja tungiva nõudmise tõttu oleme käesolevast numbrist alates sunnitud selle asendamata ülatoodud rubriigiga.

Minu isa oli kaugesõidu meremees ...

□ Alice Matveld.

Mõnusa meeleoluga pilt pärineb aegadest, millest kõrvalolevas artiklis jutustatakse. Kuna foto on pärit ilmselt mõnest isikuttõendavast dokumendist (ning kannab seefõttu nurkadel toleaegse politseikomandanduari templeid), jääb üle ainult imetleda eestiaegsete päevapiltnike professionaalset tööd ning oskust inimese personaalsust tabada.

Minu isa oli kaugesõidu meremees, elukutselt mehaanik. Ta võttis mind alati koolivaheajaks oma sõitudele kaasa, samuti oli kapteni perekond tihti kaasas - nii et igav meil ei olnud. Talviti käisin Lenderi tütarlaste gümnaasiumis, see oli erakool. Ega Tallinnas üldiselt palju erakoole ei olnud. Pärast kooli töötasin Tohver'i paela- ja riidevabriku kontoris, südalinnas, Jaani kiriku vastas.

Euroopa olen ma isa ameti tõttu risti ja põiki läbi käinud: Inglismaa, Prantsusmaa, Hispaania - olenevalt kuhu laeva laadung oli määratud. Laeva peal oli isa mehaanikute ülemus, nii et kui me randa saime, siis tema andis meestele töö kätte ja ise oli vaba.

Tavaliselt läksime kohe linnaga tutvuma. Linna plaanid võtsime kaasa, vahel vajasime ka abi kohalikest inimestest - meid aidati hea meelega, vahel tuldi isegi kaasa. Enamasti rääkisime inglise keeles, kuigi see meil heal tasemel ei olnud, aga aru saime kõigest. Mäletan hästi näiteks käiku Guernsey saarele St. Petersi linna, kus Victor Hugo veetis oma pagulasaastad. Tema sealne majamuuseum on mul siiani elavalt meeles.

Neist reisidest on mulle meelde jäänud veel üks kord, kui me järjekordselt sõitsime läbi Inglise kanali. Tavaliselt olid seal alati tormised ilmad, ja ka sel õhtul tõusis torm. Mina olin juba magamas, kui tuli isa, ajas mu üles ja ütles: "Tule vaata, saad ka tõelist merd näha!" Riietusin ruttu, aga kaptenisillale minek oli vaevarikas, isa pidi mind kinni hoidma, sest muidu oleksin läbi reelingute merre kukkunud. Nägin, kuidas laeva nina aina kerkis üles ja siis vajus kohinaga alla sügavusse, ja lained paiskusid üle mastide. Hirm tuli peale. Pilt oli tohutult võimas, olime oma laevaga nagu tikutoos mässaval merel.

Isa oli mul liikuv inimene, turisti tüüpi, ta armastas külastada igasuguseid muuseume ja vanaaegseid kirikuid. Mina olin tal kaasas ja ega ta ilma minuta kuhugi läinud. Tihtipeale olime hommikusel missal - see andis jõudu ja reipust päevaseks rändamiseks.

Midagi nendest reisidest mulle külge jäi. Kui ma Tallinnas kord hakkasin mõtlema, milline kirik see võiks olla, kus ma end hästi tunneksin, tundus mulle kõige kodusemana katoliku kirik, millega olin ka oma reisidel sageli kokku puutunud. Ühe sõbrannaga koos läksime Eduard Profittlichi jutule. Ta tegi meile esimese katekismusetunni ja siis veel mitu päeva järjest.

Üheks põhjuseks, mis sundis mul katoliku kirikuga ühendust võtma, oli ka see, et mul oli koolis ladina keeles võlg. Siis tehti mind tuttavaks pater Robert Lenzbaueriga, tema abiga õppisin ma ladina keele selgeks ja andsin eksami eksternina ära. Meil oli koolis valida kas vene või ladina keel, mina valisin ladina keele.

Teisest küljest oli pater Robert kontaktist minuga ka ise huvitatud: just sellel ajal koostas ta eestikeelset palveraamatut. Eesti keelt ta aga alles õppis ja ta palus, et ma loeksin tema töö üle ning aitaksin tal vigu parandada. Kui suurt kasu sellest oli, aga peamine, mida Lenzbauer meie käest kindlasti õppis, oli sõnavara. See koostöö kestis meil kaua aega. Lisaks meile oli talle abiks veel doktor Blumfeld, kopsuhaiuste tohter, kes võttis pärast eesti nime Sarre. Tema tema pere käis ka katoliku kirikus. Hiljem sõitis ta venelaste tuleku eest Saksamaale.

1935. aastal, 23-aastasena võeti mind ametlikult katoliku kiriku liikmeks; palveraamat anti välja 1937. aastal. Need kaks aastat käisin kirikus peaaegu iga päev ja veetsin seal ümbruses mitu tundi. Kord kirjutasin minagi "Kiriku Elule" iseendast ühe artikli, all olid muidugi ainult nimetähed.

Tolleaegne katoliku vaimulikud suhtus eestlastesse väga hästi. Poolakaid eestlastele ei eelistatud. Orientatsioon oli silmanähtavalt eestlastele suunatud.

Paar korda kuus said eesti keelt kõnelevad koguduseliikmed omavahel kokku, meid juhendas preili Alma Nurk. Mõnikord tuli meie koosistumistele ka poolakaid, ja preestrid võtsid neist sageli osa. Ruum kus me koos käisime, oli dominiiklaste kloostri kõrval olevas majas, teisel korrusel. Suured need ruumid ei olnud; kohal käis keskmiselt 14-15 inimest.

Tavaliselt tegi mõni meie noortest piibliainelise ettekande või jutustas mõnest huvitavamast seigast, mis tal suve jooksul oli juhtunud. Et asi oleks hubasem, korraldasime vahel kohvilaua - kohv tuli ise kaasa võtta - ja küpsetasime kodus midagi meelepärast juurde. Vahel käisime ka nuntsiatuuris tööl, seal oli paberite korrastamise tööd.

Jõuludeks valmistasime ette näidendi Jõululapse sünnist, mis pakkus suurt elamust lastele ja ka laste-

vanematele. Sellest õhtust võttis osa ka piiskop Eduard Profittlich ja teised vaimulikud.

Katoliiklastest õppis Lenderi gümnaasiumis koos minuga Ellen Mihkelson (*hilisem Ellen Brady, vt ka KE nr 12/91 - toim.*) ja tema õde Noora. Ellen läks sealte ära Konservatooriumi klaverit õppima. Kui esimene küüditamine oli, viidi nende vanemad ära. Ellen oli nendel päevadel kodunt ära, nii jäi ta õnnekombel siia; tema õde oli haige ja lamas kipsis, ta jäeti samuti maha. Kui äraviimise paanika mööda läks, tuli Ellen koju tagasi.

Meie koolis õppisid veel katoliiklastest Ira ja Alja Paris'ed, nende isa oli tööstur Paris - nende perekond sai põgeneda välismaale. Ira ja Alja onu oli maalikunstnik Paris, tema katoliiklane ei olnud.

Vova Entsmann, kes oli Inglise kolledzhi õpilane, seltsis meiega, ja samuti Jadwiga Pade. Pühapäeviti läksime tihti pärast missat Kadriorgu jalutama.

Mulle on veel meelde on jäänud naine, kelle perekonnanimi oli Sabsai. Mees tal katoliiklane ei olnud, arvan, et ta oli koguni juudiusku - tema jalutas kiriku ukse ees nii kaua kui proua ja lapsed kirikus käisid. Hiljem sõitsid nad ära Poola.

Pärast sõda asusin ma tööle Naha- ja Suguhaiguste Dispanserisse. Seal oli töö nii pingeline, rohkete väljasõitudega, et kirikus käimisest ei tulnud enam suurt midagi välja. Pühapäevaks olin nii ära kurnatud, et kirikusse ei jõudnud lihtsalt minna. Hiljem muutus veidi kergemaks, kui ei tulnud enam nii palju ringi sõita, vaid paaristid käisid ise siin Tallinnas oma andmeid esitamas. Näe, pääsesingi töölt alles möödunud aasta aprillis.

Mu lapsepõlve suviste reise ajal Euroopas viis isa mind tihti kirikutesse. Kuula muusikat, ütles ta mulle. Ta tahtis, et minagi muusikat õpiksin, aga minul ei olnud kahjuks muusika peale kõrva. Sellegipärast armastan ma muusikat.

Midagi tähtsat sain ma tänu oma isale lapsepõlvest siiski veel kaasa. Elu on küllalt nõudlik ja vahest isegi karm - peab leidma tuge ja jõudu. Selleks vajan ma Katoliku kiriku vaimu jõudu, mis mind sisemiselt tasakaalustab.

*Proua Alice Matveldi
meenutused kirjutas üles
isa Rein*

Thomas Merton

MÕTISKLUSI ÜKSINDUSES

IX

Mis mõte on sellel, et tunnen ja tajun, et ma ei ole midagi?

Kas pole küllalt, kui pööran tülgaustusega selja oma fantaasiapiltidele ja vigadele ning eraldan ennast nendest, justkui neid polekski olemas, justkui oleksin keegi teine, mitte mina ise? - Taoline iseenda tühisuseks tunnistamine on paraku petlik soovunelm. See on ebaõige alandlikkus, mille puhul inimene ütleb: "Ma ei ole midagi", kuid tegelikult mõtleb sellega: "Kui ma vaid poleks see, kes ma olen".

Muidugi võib see tõdemus johtuda enda puudulikkuse ja abituse tunnetamisest, aga see ei too meile veel rahu. Me ei suuda tõeliselt tunda enda "tühisust", kui me ühtlasi seda ei armasta. Ja me ei saa seda armastada enne, kui saame aru, et see on midagi head. Kuid me ei suuda selles näha midagi head, kui me sellega ei lepi.

Kui me mõistmist ületaval viisil kogeme enda olemasolu juhuslikkust, siis tunneme ühtlasi alandlikkust, mis armastab üle kõige inimese moraalselt ja metafüüsilist abitust Jumala ees.

Et oleksime võimelised sel viisil oma "tühisust" armastama, ei saa me eitada midagi, mis meile kuulub, mis on meie omadus, mis me ise oleme.

Peame nägema seda kõike ja nõustuma asjaoluga, et see kõik on meie oma ja et see kõik on hea: oma olemuselt hea, sest ta tuleb Jumala käest. Meie puudulikkus on hea, sest meie abitus, koguni meie vaimne ja vaimulik viletsus tõmbab magnetina enda poole Jumala armu. Et oleksime võimelised armastama oma tühisust, peame armastama iseendas kõike seda, mida ka uhke inimene endas armastab. Aga meil tuleb teha seda hoopis vastupidistel põhjustel.

Selleks, et suudaksime armastada asjaolu, et me ei ole midagi, peame armastama *iseennast*.

Uhke inimene armastab ennast, sest ta arvab väärivat armastust, lugupidamist ja austust iseenda pärast. Ta mõtleb, et Jumal ja inimesed *peavad* teda armastama. Uhke inimene armastab ennast, sest tema meelest on ta väärt suuremat armastust ja austust kui teised inimesed.

Ka alandlik inimene armastab ennast ning otsib armastust ja lugupidamist. Mitte selleks, et talle *peaks* osaks saada armastus ja lugupidamine, vaid selleks, et ta *ei vääri neid*. Ta otsib armastust Jumala armust. Ta palub, et inimesed armastaksid ja aitaksid teda eelarvamusteta. Kuna ta teab, et talle endale midagi ei kuulu, siis mõistab ta ka seda, et ta *vajab* kõike, ning ta ei karda paluda vajalikku. Ta võtab selle sealt, kust on võimalik.

Uhke inimene armastab kujutluspilti, mille ta on endast loonud. Ta armastab oma sõltumatust. Vaimulikus mõttes vaene inimene armastab enda puudulikkust. Uhke lausa nõuab austamist, sest tal on midagi, mida teistel ei ole. Alandlik palub anda tallegi osa sellest, mida kõik teised on saanud. Ta tahaks olla pilgeni täis Jumala armu ja headust.

X

Vaimulik elu on ennekõike elamine.

See pole asi, mida ainult uuritakse ja millest midagi teatakse - seda peab elama. Nagu igasugune elu, nii ka see närbub ja sureb, kui ta kistakse välja talle omasest pinnasest. Arm on istutatud meie olemusse, ning Püha Vaimu ligiolek ja tegevus pühitseb kogu inimese. Selle tõttu ei ole vaimulikku elu inimese seisundist juurtega välja kitkutud ega istutatud uuesti inglite maale. Me oleme vaimulikud inimesed siis, kui elame inimese elu ja otsime Jumalat. Kuigi peame saama vaimulikuks inimeseks, tuleb meil jääda inimeseks. Isegi kui usuteaduses selle kohta märgid täiesti puuduksid, on Lihakssaamise Müsteerium juba iseenesest küllaldane tõendus. Kristus sündis Inimeseks, sest ta tahtis inimesed lunastada ning nad oma inimloomuse abil müstiliselt Jumalaga ühendada. Jeesus elas oma aja tavalise inimese elu, et inimese tavaline elu oleks pühitsetud kõigil aegadel. Kui tahame olla vaimulikud inimesed, siis peame ennekõike elama oma elu. Me ei tohi karta vastutust, segadusi ja kohmetust, mida paratamatult põhjustab ülesanne, mis Jumala tahtel meile antakse. Kui elame kooskõlas tegelikkusega, paneme varsti tähele, et oleme langenud Jumala eluandva tahte ja tarkuse mõju alla. See ümbritseb meid kõikjal.

Kõigepealt tuleb saavutada kindlus selles, mida teeme. Ainult usk annab meile valguse, mille abil näeme, et Jumala tahe mõjustab igal pool meie argielu. Ilma selle valguseta pole me võimelised leidma probleemidele õigeid lahendusi. Selle kindlustundeta pole meis mõistmisest kõrgemaleulatuvat usaldust ega rahu. Ehkki oleksime kuitahes valgustatud, komistame ja kukume sageli. Aga kui liigume edasi tõelises vaimupimeduses, siis me isegi ei märka oma kukkumist.

Meie vaimulik elu jääb püsima, kui uuendame usku igal hetkel. Oleme nagu udus toppama jäänud laeva tüürimees: näeme enda ees halli seina, kuulame teiste laevade vilesid. Sadamasse pääseme siis, kui säilitame kogu aeg tähelepanelikkuse. Vaimulik elu on eelkõige ärkvel püsimine. Peame erksalt tunnetama vaimuvärrahust. Peame eraldama ka kõige

nõrgemat häält, mis hoiatab. Salajase vaistu kombel kõneleb see selles hingesügavuses, mis on vaimulikult eluvõimeline.

Vaimulik meditatsioon on üks viis ärkvelpüsimiseks. Tõdemus, et enamik vaimuliku täiuse taotlejaid väsivad mediteerides ning vajuvad unne, pole selle väitega sugugi vastuolus. Mõtisklev, meditatiivne palve on ränk vaimulik harjutus, milleks inimene ei saa ennast vägisi sundida. See eeldab uskumatult suurt julgust ja visadust. Need, kel pole jaksu seda kannatlikult harjutada, annavad lõpuks järele. Ja nagu ikka, nii on järele andmine ka siin vaid teine nimetus läbikukkumisele.

Meditatsioon tähendab mõtlemist. Siiski on edukas mõtisklemine palju enam kui pelk targutamine või mõttemäng. See on tunduvalt enam kui "meeleliigutus", enam kui rida ettevalmistatud "toiminguid", mis lihtsalt tehakse läbi.

Mediteerivas palves mõtleb ja räägib inimene mitte ainult mõistuse ja huultega, vaid teatud kombel *kogu oma olemusega*. Palve pole üksnes tühipaljas sõnade kogum või rida soove, mis pulbitsevad südamest. Palve tähendab, et ihu, meeled ja vaim liiguvad Jumala suunas valvsas vaikuses ja sügavast austusest haaratuna. Mediteeriv palve on parimal juhul *see*, et *pöördume Jumala poole kogu oma olemusega*.

Mediteerivasse palveseisundisse ei pääse ilma teatud sisemise vapustuseta. Vapustus ei tähenda seejuures häireolukorda, vaid seda, et inimene murrab välja rutiinist ning heidab südamele igapäevased mured ja toimetused. Vaid mõned üksikud inimesed süvenevad mõistuse palvesse, sest see eeldab taolist käärimist. Tavaliselt ei jaksa inimesed küllaldasel määral pingutada, pääsemaks niikaugele. Võib ka olla, et neis ei ole avatust. Sihi ja kogemuse puudumine võivad neid samuti juhtida vales suunas. Nad viivad ennast ise segadusse, üritavad end vägivaldselt parandada ja nõnda pääseda osadusse Jumalaga. Viimaks jõuavad nad välja lootusetusse. Kõige lõpuks teevad nad järeleandmisi, kordavad asjatuid harjumusi või vajuvad pooleldi teadvusetusse seisundisse ja soovivad omas meeles, et seda võikski nimetada sisevaatluseks.

Iga vaimulik hingehoidja teab, kui raskesti määratletav ja kui juuspeen on erinevus sisemise jõudeoleku ja märkamatu süttiva kontemplatsiooni vahel. Praktiliselt on tänapäeval räägitud piisavalt palju passiivsest kontemplatsioonist: laiskadele inimestele on tõepoolest antud võimalus ja lausa õigus "palvetada tegemata mitte midagi".

Pole olemas palvet, kus "midagi ei tehta" või "midagi ei juhtu", kuigi on täiesti võimalik palve, kus palvetaja midagi ei märka, ei tunne ega mõtle.

Õige sisemine palve, ka kõige lihtsam, eeldab, et pöördume kõigest hingest Jumala poole. Me peame kas aktiivselt enda pingutuste abil või passiivselt Püha Vaimu mõju all pääsema "kontemplatsioon". Alles siis võime rahulikult puhata, kui oleme näinud vaeva, pääsemaks osadusse Jumalaga.

Kui me pole oma seesmise inimese silmavaadet suunanud Jumalale ja ainuüksi Temale, aga üritame siiski Teda vaimus vaadelda, jääme paratamatult vaatlema ainult iseennast. Võimalik, et sukeldume siis oma meelelise loomuse sooja ja pimedasse sügavikku. Tolles pimeduses võib passiivseksjäämine muutuda inimesele ohtlikuks.

Aga teisalt: kui elame liialt fantaasia ja tunnete vallas, ei taha me varsti Jumala poole isegi pöörduda, vaid sukeldume tormitsevatesse kujutuspiltidesse ja loome ise endale kodukootud usukogemust. Ja ka see on ohtlik.

Me võime "pöörata" kogu oma olemuse Jumala poole üksnes siis, kui meie usk on sügav, siiras ja lihtne - kui seda hoiab ülal lootus, mis teab, et osadus Jumalaga on võimalik, ning armastus, mis soovib üle kõige täita Tema taht.

Mõnikord on kogu meditatsioon üks kaotatud võitlus: me püüame kõigest jõust pöörduda Jumala poole, üritame uskudes otsida Tema palgejooni, aga siis piisab vaid ühestainsast asjast, mille üle meil puudub kontroll, et see muutuks meditatsiooni moraalseks takistajaks. Siis tulevad appi usk ja hea tahtmine. Kui inimene otsekoheselt ja ausalt püüdleb Jumala usaldamise poole, kuid hoolimata sellest ei suuda talitseta oma meeli, siis kõlbab mõtisklemise asemel see katsegi. Sellest on küllalt. See tähendab, et Jumal oma halastuses lepib meie ebaõnnestunud ponnistustega, mis ei ulatu tegeliku meditatsiooni tasemele. Mõnikord tuleb ette, et meie sisemine abitus on märguandeks siseelu edenemise kohta, sest tänu sellele suudame me täielikult ja rahuga tunnetada, kuivõrd me sõltume Jumala armust.

Arm aitab meid tervenisti Tema poole pöörduda. See aitab meil loobuda kõigest muust, et võiksime Temaga rääkida ja Teda teenida. See aga ei tähenda veel, et võiksime Teda ette kujutada või tunda Tema ligiolu. Tunne ja fantaasia pole vajalikud neile, kes tahavad kogu olemusega pöörduda Jumala poole. Niisamuti pole kuigi soovitatav keskenduda mingile "ideele" Jumalast. Nähtust on raske valada keele ja sõnade vormi, kuid ometi on olemas tõeline ja äratuntav (ehkki peaaegu määratlematu) Jumala ligiolek. Ligiolek tähendab seda, et me kohtame ja tunneme palves Teda, kes tunneb meid, tajume Teda, kes meidki tajub, armastame Teda, kelle armastuse objektiks ise oleme. Oleme lähedal iseen-

dale kogu oma isikulises täiuses ja ühtlasi oleme Tema läheduses, kelle Olemine, Teiselaadsus ja Mina on piiratud. See pole vaatamine palgest palgeste, vaid see, et mina on lähedal Minale. Ja selles ligiolemises, tähelepanelikust austusest haaratuna, tunnetame me kogu oma olemusega Teda, kellelt kõik olendid saavad elu. "Silm", mis avaneb nägema Tema ligiolemist, asub meie alandlikkuse tuumas, meie vabaduse südames, meie vaimuliku loomuse sügavustes. Meditatsioon tähendab, et me avame selle silma.

XI

Kui sakramendid meid toidavad ning palve ja Kiriku õpetus kujundavad, siis pole meil vaja midagi otsida enda jaoks. Kõige tähtsam on koht, mille Jumal on meile Kirikus määranud. Kui leiame selle koha üles, muutuvad elu ja palve ühtäkki väga lihtsateks.

Siis mõistame, mis on vaimulik elu. See pole niisugune, et teeme ühe heateo meelsamini kui teise, ka mitte niisugune, et elame parema meelega siin või seal või et palvetame meeleldi mingil erilisel viisil.

Vaimulik elu pole mingisugune psühholoogiline nähtus meie hinges. See on terve meie olemuse kahetsev vaikus, teenimine Jumala palge ees. Tunnetame iga hetk, et Tema on kõik ja meie pole midagi. Tema on keskus, mille poole kõik kummardub, ja ka meie peame suunama sinna kõik oma teod. Tunnetame, et meie elu ja meie jõuvarud tulevad Tema käest, et elus ja surmas oleme täielikult Temast sõltuvad, et Ta on juba ette määranud terve meie elu kulgemise ning et see järgib Tema targa ja halastava kaitselmuse kavatsusi; et on meeletus elada nii, justnagu polekski Teda olemas - iseendale, iseenesest; et meie mistahes plaanitemisel ja vaimsel taotlusel pole mingit tähendust, kui nad ei lähtu Temast ega pöördu Tema juurde tagasi, ja et lõpeks on Tema auline kirkus ainus, millel on tähtsust.

Me rikume ära oma palveelu, kui uurime tihti-peale oma palvet ja püüame saada palve vilju niisuguses rahu, mis on vaid psühholoogiline seisund. Vaimuliku vaatluse palves võime otsida ainult Jumalat. Ja meie otsingutel on edu, kui me vaid taipame, et me ei saagi Teda leida, kui Ta ise ennast meile ei näita. Samas tuleb meil mõista, et siis, kui me teda agaralt otsime, oleme Ta tegelikult juba leidnud.

Mida alandlikumalt lepime oma vaesusega, seda lähemal me oleme Jumalale. Sest siis me nõustume enda vaesusega täies rahumeeles ega oota enam midagi iseendalt, vaid loodame kõike Jumalalt.

Vaeusus on ukseks vabadusse. Sundus ja rahutus,

mida vaesus põhjustab, ei hoiu meid vangistuses. Meie vangikongiks on tegelikult asjaolu, et me ei leia endast vähimatki lootusesädet. Teame, et meil ei tasu otsida endale õigustusi. Meis pole õieti midagi eriti armastustväärivat. Seepärast loobume iseendast ja puhkame Temas, kes on meie lootus.

Vaimulikud elus on periood, kus me leiame Jumala iseendast. See ligiolek on Tema armastuse mõjuavaldus. See on Tema kingitus meile ja see jääb meisse. Kõik Jumala kingitused on head, aga kui jääme puhkama neile, mitte Jumalasse, siis ei lase nad meil enam endast osa saada. Nii on lood ka selle kingitusega.

Kui saabub aeg siirduda teiste asjade juurde, võtab Jumal meilt ära oma ligioleku tunnetuse, et me muutuksime usus kindlamaks. Pärast seda on asjatu otsida Teda kusagilt meelte sisemusest. Pole enam võimalik leida oma südamest Tema läheduse tunnet. Meie jaoks on kätte jõudnud aeg väljuda iseendast, endast väljapoole, sest me ei leia Teda enam enda seest, vaid väljastpoolt ja ülaltpoolt. Siis leiame Ta uuesti põuast närtsinud usu abil, lootuse abil, mis hõõgub nagu tuline söetükk meie vaesuse tuhahunnikus. Me otsime Teda alandliku inimesearmastuse toel, teenides oma vendi. Kui siis Jumal heaks arvab, tõstab Ta meid üles enda juurde, lihtsusesse.

Mis kasu on meil sellest, et tunneme oma nõrkust, kui me ei palveta, et Jumal oma väega meid toetaks? Mis väärtus on asjaolul, et lepime oma vaesusega, kui me mitte kunagi ei palu kõigest südamest Tema armu? Piisavalt on halba juba selles, kui ennasttäis inimene mõtiskleb oma vooruste üle. Veel halvem on muretult puhkama jääda, ehkki enda nõrkused ja patud on hästi teada. Vaesuse ja nõrkuse väärtus seisneb selles, et nad on pinnaseks, kuhu Jumal külvab igatsuse seemne. Ja kuigi tunneksime ennast täiesti mahajäetuina, siis kui meil kõige viletsuse keskel on kübekegi usaldavat igatsust Tema vastu, annab see märku Tema ligiolekust ja töötab meile lunastust.

XII

Kui soovid elada vaimulikku elu, tuleb sul oma elu parandada. Elu on kas täielikult vaimulik või ta pole seda üldse. Keegi ei saa teenida kahte isandat. Sinu elu omandab kuju selle eesmärgi järgi, mille nimel sa elad. Sinust on tehtud su soovide peegeldus.

Et saaksid oma elu parandada, tuleb sul parandada oma tahet. Et võiksid muuta oma elu vaimulikuks, pead muutma vaimulikuks oma tahte. Et võiksid oma tahte vaimulikuks muuta, pead tahtma elada midagi tahtmata.

Elu vaimus tähendab seda, et elame Jumalale, kellesse me usume, kuid keda me ei saa näha. Kui tahame Teda näha, peame loobuma kõigest, mis on nähtav. Kui soovime omada Teda, keda pole võimalik mõista, tuleb meil loobuda kõigest, mis on mõistetav. Et võiksim leida rahu Temas, kes on väljaspool loodud rahu, ei või me enam otsida rahu loodud asjadest. Kui loobume maailmast, siis saavutame ühtlasi võidu maailma üle, tõuseme tema mitmekesisusest kõrgemale ja koondame selle kokku lihtsakoelisse armastusse, mille jaoks Jumal on kõik.

Seda tahtiski Jeesus ütelda, kui Ta rääkis: kes tahab päästa oma elu, see kaotab selle, aga see, kes Jumala pärast oma elu kaotab, leiab selle.

Hiiobi raamatu 28. peatükk (samuti Baaruki 3.) räägib meile, et Jumala tarkus asub salajas ja teda on võimatu leida - siiski lõpeb peatükk arvamusega, et leidmine on kerge, sest jumalakartus ongi tarkus.

Munk ei tohi mitte kunagi otsida tarkust väljastpoolt oma kutsumust. Kui ta seda teeb, siis ei leia ta eales tarkust, sest tarkus ja kutsumus on tema jaoks üks ja sama. Tarkus on see, et munk elab oma kloostri. Munk leiab Jumala, kui ta elab ainult enda elu; tal ei sobi lisada oma elule midagi, mida Jumal pole sinna pannud. Sest tarkus on Jumal ise, kui Ta elab meie sees ja avaldab ennast meile. Elu avaldab end meile vaid sel määral, kui võrd me seda elame.

Elu kloostriks on täis Jumala armu. Kõik, mida munk teeb, on Jumala tahtmine ja tõstetud Jumala kirkusesse. Kui teeme Jumala tahtmist, saab meile osaks Jumala arm. Ainult Tema armu abiga suudame ellu viia Tema tahte puhta ja üleloomuliku mõtte. Ja selle mõtte Ta kingib meile. See avardab meie võimet armastada Jumalat, selle abil saab meile osaks üha suurem arm ja õnnistus. Mida rohkem suudame vastu võtta Tema armu, seda enam oleme võimelised Teda mõistma, sest ainult Tema enda annid sobivad ülistama Teda. Need, kelles Tema arm on süüdanud kõige suurema armastuse, kannavad Tema ette ka kõige suurema ülistuse. "Kellele pisut andeks antakse, see armastab pisut" (Lk 7,47).

Järgneb "Kiriku Elu" nr 4/1993

Pühimast Kolmainsusest

2. osa

Christoph Wrembek SJ

2. faas: Kas Jeesus on Jumalaga samaväärne või temaga sarnane?

Mida kaugemale noor kristlaskond Palestiinast ning seega juudi mõttemaailmast ja ajaloost eemaldus, seda enam sattus ta kreeka filosoofia mõju alla. Seal kehtis platonlik maailmapilt, milles olendid asetsesid erinevatel tasanditel, Jumalast astmeliselt allpool. Selle filosoofia abil sai - nii vähemasti näis - mõndagi Jumala saladusest Jeesuses paremini väljendada. (Just sellesama pärast on piibliuurijad ettevaatlikud Jh 16,28 - "Ma olen pärit Isa juurest ja tulnud maailma, taas ma jätan maailma ja lähen Isa juurde." - tõlgendamisel, sest see kõlab pigemini nagu kreeka filosoofia, aga mitte kui juudi, st jeesuslik mõtlemine!)

Nii mõeldi ka Kolmainsusest kui "astmestikust". Selles hierarhias oli kõige ülemisel ja täielikult ligipääsmatul astmel Jumal. Väga kõrgele astmele Jumalast allapoole paigutati Poeg. Seega oli Jumal õieti ainult algusega algus. Sõna, täpsemalt Poeg, oli teisejärguline, küll kogu loodu looja, kuid mitte tegelik Jumal.

Selle voolu peamine esindaja oli **Arius** (ariaanus). Tema süsteem näis kreeka maailmale veenev, kuid ei suutnud põhjendada Kristuse ütlust: "mina ja Isa oleme üks" (Ariusel asetses Jeesus Jumalast allpool, siit ka valeõpetus - subordinatsioonism). Arius ei osanud näha Jumalat puhta armastusena, milles Isa andis kõik Pojale ja mille kaudu meie ikka enam ja enam oleme "täidetud Jumala kogu täiusega" (Ef 3,19).

Näiline usutavus tagas Ariuse süsteemile küllalt suure edu. Peale selle sobis see ülimalt hästi rangelt hierarhilise absolutismi riiklikule ideoloogiale. Seepärast haarasid keisrid õpetusest meelsasti kinni ja Kirik nägi suurt vaeva, et vabaneda inimliku mõtte- ja käitumismudeli ülekandmisest Jumalale. Jeesus ei tulnud ju selleks, et ennast teenida lasta, vaid selleks, et teenida, ilmutades nii Jumala sügavaimat olemust.

Nikea kontsiil (325) tunnistab vastupidiselt Ariusele, et Poeg kuulub ühemõtteliselt Jumalaga samale eksistentsitasandile. Ta on "Isaga olemuselt üks, sigitatud, mitte loodud", järelikult mitte Isast allpool asetsev loodu. Kuid sellega polnud lahing kaugeltki veel võidetud. Nüüd oli oluline õigesti mõista väljendit "olemuselt sama" (homo-ousios, mitte homoi-ousios = olemuselt sarnane!).

Vaidlustes paistsid eriti silma **Athanasius** ja "kolm kapadooklast": **Basilius**, **Gregorius Nazi-anzist** ja **Gregorius Nyssast**. Nende teoloogia ületab kreeka jumalamõistmise otsustavas punktis: Poeg ei ole vahepealne olend täielikult ligipääsmatu Jumala ja maailma vahel, vaid ta on Pojana vahendaja, oma jumalikus eksistentsis mitte väiksem kui Isa, olgugi, et ta saab oma pojaksolemise Isalt.

Nende nelja suure teoloogi kontseptsioonis, vastandina Ariusele, on otsustava tähtsusega, et Jumalat ei nähta enam absoluutses ja autarkses eksistentsis, mis elab täielikult iseendale suunatud, vaid pigemini iseloomustab teda liikumine Poja suunas. Poeg omakorda on see, kes on end täielikult saanud Isalt. Ning Isa ja Poja üksiolemine on Püha Vaim. Isa ilma alguseks eksistents ei kulmineeru mitte iseendaksolemises, vaid Isa on olemas lähtepunktina Poja ja Vaimu jaoks. Just selles saab Jumal tajutavaks armastusena, sest armastus tahab olla teiste hüvangu teenistuses.

Võitluses Püha Vaimu vastu oli ariaanusel järelmäng (pneumatomahhiaanus). Küsimuseks oli siin, kas ja mil määral on ka Püha Vaim Jumal. Kõik need vaidlused viisid vana Kiriku ortodoksse teoloogia niikaugele, et Konstantinoopoli I kontsiilil (381) ei tunnistatud mitte ainult seda, et Jeesus on Jumala Poeg, vaid ka Püha Vaimu jumalikkust.

3. faas: Üks olemus - kolm isikut

Athanasius ja kolme kappadookialase suurepärane kontseptsioon põhjustas omakorda - ja kuidas oleks see teisiti olnudki võimalik - uusi küsimusi ja probleeme. Kui Isal, Pojal ja Vaimul on üks jumalik loomus, üks ühine olemus - jumalaksolemine, siis peaks nende erinevust Isa, Poja ja Vaimuna keeleliselt kuidagi väljendama. Aga kuidas?

Kappadookia koolkond väidab IV saj. teisel poolel järgmist: Isa elab terviklikuna, olles ühtaegu Jumalandja, Poeg-vastuvõtja ja Poja "kaudu" Isast lähtuv Vaim. Erinevus jääb niisiis suhete (relatsioonide) valdkonda, mis "sfääradena" ühinevad rangelt jumaliku elu üheks ühiseks tervikuks. Nende vahel vahetegemise sõnaliseks väljendamiseks valisid kappadookialased mõiste "hypóstasis". Meie ütleme "persoon", isik.

Mitte-piibellik mõiste persoon tuleb oletatavasti etruskide Phersu kultusest ja tähendab seal "maski suust kõlamist" (personare). Sellest tuleneb "roll, grammatiline pööre, teadvuse ja tahtega varustatud indiviid". Tertullianus (u. a. 200) tõi mõiste teoloogiasse, et paremini näitlikustada kolmainsust. IV ja V saj. oikumeenilistel kirikukogudel jääb peale "persona", vastandina tollal kontroverssetele kreeka mõistetele "prósopon" ja "hypóstasis". Ka sellepärast, et "hypóstasis" pärines uus-platonismist ja kandis endas mälestust astmelisest alluvussüsteemist.

Kiriku õpetuses Pühast Kolmainsusest tähistab "persoon" niisiis Isa, Poja ja Vaimu erinevust ühe jumaliku loomuse siseselt ja samal ajal ka nende erinevat suhet üksteisega: Isa on alusetu algus. Esiletoomist, mis konstitueerib Poja persooni, nimetavad kontsiilid "sigitama" (tänapäeval mõistame selle sõna all hoopis midagi muud!) Lähtumist, mis konstitueerib Vaimu persooni, nimetatakse idakirikus "pärimiseks" (ekpóreusis), läänekirikus "hinge sissepuhumiseks" (spiratio). Vaidlusküsimuseks ida ja lääne vahel on ka see, missuguses suhtes on Isa ja Poeg Vaimu lähtumisega.

Teoloogiline mõiste "persoon" ei ole siis tekkinud arutlusest Jumala "olemuse" üle, vaid nii, et Jumala toimimisest meie suhtes tehti tagasiulatuvaid järeldusi tema olemuse kohta. Algselt oli persooni mõistel kaitsefunktsioon (vastuseis "kolme jumala usu" valeõpetusele; pakkudes selle asemel: üks olemus - kolm persooni) ning polnud mõeldud kõikjal kasutamiseks.

Sajandite jooksul on "persooni" tähendus suuresti muutunud. Meie tänapäevane antropoloogiline isiku mõiste tähendab pigemini vabadust ja autonoomset enese üle otsustamist autarkse (kr. "enesega rahulduda" -toim.) inimese puhul, kes liigagi kergesti tahaks unustada oma "päritolu", oma sõltuvuse teistest. Samas eksisteerib inimene aga ainult suhtes: vastuvõtmises ja edasiandmises. Kaasaegset isiku mõistet ei saa seega kolmainsuse jaoks kasutada, sest see tekitaks neidsamu arusaamatusi, mida selle mõiste kasutuselevõtuga algselt välditi. Ja seda enam, et unustatakse mõistet "analooiselt" kasutada. Kui tänapäeval räägitakse jumalikest "persoonidest", peaks tegelikult lisama, et mõeldakse persooni mõistet IV ja V sajandi kontsiilide tähenduses ...

4. faas: Teised mudelid

Et paremini ette kujutada nii seda, mis toimub Jumalas endas, kui seda, millises suhtes on ta loodu ja inimesega, siis otsitakse ikka ja jälle kujundeid ja mudeleid, mis oleksid vastavuses antud aja ja kultuuri teadvuse tasemega. Sest kui Jumal, kes on igavesti

seesama, tahab endast inimestele teada anda, peab ta muutuva inimese keeles üha uutmoodi "ilmuma". Samas tuleks aga silmas pidada, et kunagi omandatud olulised arusaamad ei läheks kaduma.

Augustinus arendas välja nn. "psühholoogilise õpetuse triniteedist": lähtudes inimlik-vaimsest elust, näeb ta tunnetuses ja armastamises inimese hoiakut iseene suhtes, mis samaaegselt ulatub temast endast kaugemale. Tunnetuse sidus ta sigitamise, armastamise ja hinge sissepuhumisega. Sellest mudelist ei ole küll võimalik aru saada, miks oli selleks vaja konstitueerida jumalikke persoone.

Keskajal visandab **Richard von St. Viktor** kolmainsuse analoogia, lähtudes armastuse fenomenist: ta kujutab Jumalat kui armastajat (Isa), kui armastatut (Poeg) ja kaasarmastatut (Vaim), Isa ja Poja armastusdialoogi lõpuleviimise tähenduses.

Thomas Aquinost järgib Augustinuse liini. Ta rõhutab eelkõige ka relatsioonide teoloogiat. Probleem on siin selles, kuidas suhte abstraktset, formaalset struktuuri mõista just armastusena. Seda proovis kreeka ja St. Viktori traditsiooni põhjal käsitleda eelkõige **Bonaventura**.

Lühivalem kolmainsuse õpetuse kohta

Erinevate kristlike konfessioonide vahel ei ole tänapäeval triniteedi õpetuses väljaõeldud usu keskse sisu suhtes mingeid lahkarvamusi. Jäävaks raskuseks kõikide kolmainsuseõpetuste puhul ei ole mitte ainult see, et temas väljendatakse Jumala sisimat saladust, mille ees inimlik mõtlemine seda rohkem oma küündimatust tunnistab, mida rohkem ta seda saladust mõistab. Raskus tuleneb ka sellest, et kõik õpetuse kohta kasutatavad mõisted kuuluvad mõtlemise juurde, mis on suunatud asjade piiritletavale reaalsusele. Jumala reaalsust tuleb aga vaadata kui Jumala ühe olemuse kolme persooni: kui armastavat andmist, vastuvõtmist ja ilma igasuguste piirideta voogamist. Seetõttu on kõik analoogiad ja mudelid kritiseeritavad - ja samaaegselt vajalikud, et muuta midagi nähtavaks sellest, mille poole me oleme loodud pürgima.

Seniõeldust kokkuvõtte tegemiseks peaksime kasutama kirikliku kolmainsuseõpetuse tuntud lühivalemit:

"Sunt quinque notiones, quattuor relationes, tre personae, duae processiones, una nature, nulla probatio." See tähendab:

"Kolmainsuses on viis tähistust (Jumalas toimivate eluprotsesside tähistamiseks, mis selgitavad kolme persooni kui suhteid, nimelt tuntakse Isa sellest, et ta on (1)alusetu, (2)sigitav ja (3)hinge sisse puhuv;

Poega sellest, et ta on (4) sigitatud ja hinge sisse puhuv; Vaimu sellest, et (5) talle on vaim sisse puhutud), *neli relatsiooni* (Isa: aktiivne sigitamine, aktiivne sissepuhumine; Poeg: passivne sigitamine, aktiivne sissepuhumine; Vaim: passivne sissepuhumine), *kolm isikut* (Isa, Poeg, Vaim), *kaks tulenemist* (Pojal Isast - sigitamine; Vaimul Isast ja Pojast - hõngamine), *üks loomus* (jumalik), *mitte ühtegi tõestust!*"

Meie keele mõisted ei võimalda Kolmainu Jumala saladust avada. Nad proovivad ainult Piibli ütlosti Jumala ilmutusest (ja sellest tulenevaid küsimusi) meie mõistusele vasturääkivusteta esitada.

Võib-olla meeldib enam kui eeltoodud teoloogiline definitsioon, hoopis Lyoni püha Ireneuse usutunnistus:

"...üht Jumalat, kõigeväelist Isa, kes on loonud taeva ja maa, mered ja kõik, mis neis on; ja Jeesusesse Kristusesse, Jumala Pojasse, kes meie päästmiseks sai lihaks; ja Pühasse Vaimusse, kes prohvetite kaudu kuulutas Jumala lunastuskorda; Issanda kahte tulemisse, tema sündimisse Neitsi Maarjast, tema kannatamisesse ja ülestõusmisesse surnuist, ja meie Issanda Jeesuse Kristuse ihu taevasse minemisse ja tema taevast tagasipöördumisse Isa kirkuses kõike uuesti looma ja kogu inimkonna ihu üles äratama."

Kolmainsus: endärakinkiva armastuse isiklik suhe

Relatsiooni (suhte, seotuse) mõiste võtsid kasutusele juba kappadooklased, et väljendada midagi Kolmainu Jumala olemusest. Isiklike suhete olemasolu Jumalas, kes siiski on üks, kujutas endast ju midagi täiesti uut vastandina VT monoteismile: mitte ainult Iisraeli suhtes, vaid ka iseendas olevat tal intiimsuse, heatahtlikkuse, toetuse, armastuse suhted?! Mitte ainult oma loodu poole ei pöörduvat Jumal armastusega, vaid ta olevat ka "armastav suhe" iseendas?!

Nii võttis Aquino Thomas selle vana suhtemõiste jälle kasutusele ja arendas edasi. Meie sajandil tegi seda **Karl Rahner SJ**.

Püüdkem "suhte" mõiste kaudu leida uut lähemist Pühimast Kolmainsusest arusaamiseks.

Me nägime juba, et tänapäeval kasutatakse "isiku" mõistet Jumalas oleva õigeks tähistamiseks liiga kitsalt. Kuid filosoofiline antropoloogia jõuab üha enam selle avastamiseni, mida teoloogia juba ammu ütleb: "isiku" mõistet tuleb põhimõtteliselt käsitleda "relatsioonilisena": olulisena kuulub isiksuse juurde armastus kui suhe kellessegi ja kelleltki!

Kui me mõtiskleme nüüd Püha Vaimu "osa" üle Kolmainsuses, siis näeme, et ta konkretiseerib suhte ühtaegu nii jumalikuks toimimiseks väljaspoole (näit. "Jumala Vaim hõljus Vete kohal"; "... ja Jumala

Vaim oli Taaveti üle" 1 Sam 16,13) kui ka Jumala sisemiseks olemiseks. See tähendab, et Püha Vaim oma isikus iseloomustab suhet Isalt Pojale ja Pojalt Isale, aga ka suhet Looja ja loodu, Lunastaja ja lunastatu, Issanda ja Kiriku jne. vahel. Nii nagu Isa on alguseta algus, nii on Püha Vaim "vahendamine", või õigemini "suhe".

Sest Isa, kes on armastus ja kellest kõik lähtub, kingib end üleni ära - ja seeläbi on olemas "Poeg". Poeg omakorda kingib selle, mis ta on saanud ja vastu võtnud, tagasi Isale. ("Mis on sinu oma, on minu oma, mis minu oma, on sinu oma"). See enda kinkimine Isalt Pojale ja Pojalt Isale on armastuse suhe. See suhe on Püha Vaim, kelle kohta Paulus ütleb: "... sest Jumala armastus on välja valatud meie südamesse Püha Vaimu kaudu ..." (Ro 5,5) Mida rohkem on armastust, seda rohkem on kohal isik ja mida rohkem on kohal isik, seda rohkem on armastust! Pöörakem seejuures tähelepanu sellele, et ka mõiste "Isa" (nagu ka "Poeg") on õieti suhte mõiste: see, keda nimetatakse Isaks, on teiseaga "isaks-olemise" suhtes (Poja puhul vastavalt pojaks-olemise suhtes).

Kui oleme senini harjunud kujutama Pühimat Kolmainsust kasutades võrdkõlgse kolmnurga sümbolit, siis võiksime ka otsida sümbolit, mis väljendaks kahte vastaspoitsiooni, millest üks on suurem, teine väiksem, ja mille vahel on lahutamatu side. (Igal sümbolil on oma eelised ja puudujäägid, ükski neist ei haara aga ialgi Jumala kogu saladust.)

Mida Jumal on iseendas (nimelt end ärakinkiva armastuse suhe), seda on ta ka oma suhtes meisse. Kristlik teoloogia on antud esimesest sõnast peale "meie jaoks"! See tuleb esile paljudes Uue Testamendi kesksetes kohtades. Täpsemalt juba Vanas Lepingus! Ka leping ise on üks suhte vorme! Samuti on määratlus "meie jaoks" suhte väljendaja. See tähistab Uue Lepingu olemust, täpsemalt: nii nagu Jumal on iseeneses, nimelt end ärakinkiv armastus, nii on ta ka "väljapoole", meie suhtes.

Kui nüüd Jumal on eneses personaalse suhtena ja inimene on loodud tema "näo ja kuju" järgi (hinge sissepuhumisega maa põrmusse), siis on vägagi mõistatav, et inimene on suhete olevus. Personaalne suhe on inimesele kõige tähtsam, hällist hauani. Seejuures ei piisa suhetest asjadega, vajalik on, et kasvaks välja isiklik suhe teiste inimeste ja Jumala endaga, kellelt inimene on kõik saanud.

Miks ilmutas Jumal end Kolmainu Jumalana?

Siit tuleneb viimaks: kui ütleme ja tunnistame, et me (näit. kinnitamisel) võtame vastu Püha Vaimu, siis

ütlemel antud mudeli järgi, et võtame vastu sellesama iseenest ära kinkiva armastuse suhte, mis valitseb Jumalas endas. Tolle kirkuse täiuse, mille Isa on andnud Pojale. Tollesama toetuse ja poolehoiu, mille läbi Jumal "sigitab" igavese, endaga olemuselt samaväärse Poja. ("sigitas" - analoogia põhjal niisiis: umbes nagu "sigitama", aga tegelikult hoopis midagi muud ja siiski midagi lõputult enamat!) Selliseks, nagu tema on "loomu poolest", peame meie saama armu läbi! Meid ühendatakse Poja kõrvale, nagu ütleb Pühakiri, "Jumala lasteks", "Kristuse kaaspärijaks". Tema, kes ta oma enda Poja andis meie eest, miks ei peaks ta siis meile ühes temaga ka kõike kinkima! (Ro 8,32)

Milleks on siis vajalik see nii raskena tunduv õpetus Pühimast Kolmainsusest? Ma arvan, et Jumal tahab selles ilmutada kõikidele inimestele, missugune ta on tegelikult, mis on tema loomingu suurim saladus. See, nii näib mulle, on kogu Piibli olulisim teema. Ja ilmselt ei suuda religioon, mis ei tunneta Jumalat "Kolmainsana", aru saada tema armastuse täiusest!

Kuid siin ei ole tegemist tõega "akadeemilise teadmise" tähenduses, vaid see on tõde, mida vaikus, armastuses võib mõista igatüki, õnnelikel päevil, aga võib-olla veelgi paremini rasketel aegadel, tõde, mis inimest, kes seda tabab, haarab ja täidab teda suure rõõmu ja igatsusega.

Igatsusega mille järele?

Mida rohkem ja selgemini mõistame, missugune on Jumal tõeliselt, seda rohkem mõistame ka, milleks oleme määratud meie: osa saama tema kujuteldamatust kirkusest. Selle igatsuse äratamiseks on vajalik õpetus Kolmainsusest. See ei peaks meid mitte ainult aitama Jumalast pisutki selgemalt ja õigemini rääkida, vaid hoopiski rohkem aitama Jumala tahte saladust avada meie, inimeste jaoks, et me oleme kutsutud osa saama elust Pühimas Kolmainsuses: "Isa, ma tahan, et ka need, kelle sa mulle oled andnud, oleksid minuga seal, kus mina olen..." (Jh 17,24)

Peaaegu ei söandaks neid Jeesuse sõnu kasutada meie tavalise ettekujutuse kohta Pühimast Kolmainsusest, mida me kujutame võrdküllgse kolmnurgana: Jumal tahab seda "kolmnurka" avada, pannes oma Vaimu, mis on kogu tema armastuse suhe, kõike ihulikku. Siis ei ole lõpuks, armastuse täiuses, enam "kolm"ainsust, vaid ...

Meie usk ei ole fraaside summa, vaid Jeesus Kristuse terviklikkus! Ja on oluline, et usk jääks kristlikuks ning võimaldaks Kristusest lähtuvalt öelda, kui kristlikult peab rääkima Jumalast ja inimestest. Pealiskaudne teadmine ja üksikute valemitega mängimine on välistatud. Dogma on lõppeks doksoloogia, ülistus.

Tõlge: Tiiu Relve

Teoloogilised täpsustused: isa Rein Öunapuu

Toimetaja järelsõna. Ma ei söandaks väita, et isa Wrembeki õpetus Pühast Vaimust kui "suhtest" on lausa hereetiline. Ka paljudel teistel, isegi pühakuks kuulutatud teoloogidel oli üksikuid mõtteid, mida kirik omaks ei võtnud, panemata seejuures kahtluse alla mõtleja pühadust. Samas peaks kirikul hereetikujahist juba vastureformatsiooni aegadest mõõt kuhjaga täis olema. On ju igal inimesel lisaks teaduslikule mõtlemisele oma poeetilised soovunelmad.

Vaadeldes isa Wrembeki arusaamist Jumala relationsioonilisusest võiks aga igatüki küsida endalt järgmist: kas suhet saab üldse isikuga võrrelda? Kas saab näiteks omavahel võrrelda head söögisu ja inimest? Või nõustuda väitega, et ma ei ole mitte isik, vaid oma isa ja ema vaheline suhe? Isikul saab olla suhe, kuid suhe ei ole isik. Ja kui me samastaksime suhte ja isiku mõiste, siis tuleks suhte jaoks lihtsalt uus sõna välja mõelda. Kui sõna tähendab kõike, kas ei tähenda ta siis hoopis - mitte midagi?

Mõtteväljatuse Jumalast kui avatud kolmnurgast lõhnab panteismi järele (vt eelmisest "KE"-st ar-

tiklit antitrinitaarsetest eksiõpetustest). Justkui meil oleks Piiblis pakutavast lohutusest veel vähe, ning meie hing ei leiaks rahu, enne kui me Kolmainsa Jumala kõrvale troonile istuma patsatame ja temaga "lugematuarvainsuseks" kokku sulame. Lugematu arvu tiibadega ja sabadega lennukit on võimalik abstraktselt ette kujutada, kuid anda talle head lennuomadused? Kas ei taandu lõpuks kõik ikka kahele tiivale ja ühele sabale, vähemalt siin maailmas, selle maailma inimese jaoks?

Kuna artikli käesolevat, teist osa läbi töötades jäi ette niisuguseid lausa silmatorkavaid küsitavusi, olen kohustatud hoiatama lugejat, et selle artikli kõiki väiteid ei saa võtta katoliku kiriku ametliku seisukohana, vaid siiski ainult ühe isiku tõlgendusena. Loodan, et mul õnnestub järgmisse "KE" numbrisse saada ühe väga kompetentse, ehk ka veidi kogenuma (ja neutraalse!) teoloogi lühike kommentaar katoliku kiriku ametlikust seisukohast antud probleemide osas, et sellega siis vaidlus vähemalt selleks korraks rahulikult lõpetada. - isa Rein.

Trinitaarsete pühakute ütlused läbi aastasadade

Ajakirjast "Ewlg" nr 1&2/1993

+ a. ja nimi	Kujud	Küündimatuse tunnistus	Tsitaadid pühima Kolmainuse kohta
68 ca püha Paulus			Tema kirjades on umbes 50 trinitaarset kirjakohta, näit: "Jumal (Isa) saatis oma Poja Vaimu meie südameisse, kus ta hüüab Abba, Isa!" (Ga 14,6).
200 ca püha Irenäus Lyonist	Poeg ja Püha Vaim on Isa "käed"	Jumalale on kõige parem läheneda armastuse kaudu, pigem kui palju, võib temast teada vähe või üldse mitte midagi.	Möötmatu Isa on Pojas oma mõõdud saanud, sest Poeg on Isa mõõt, kuna ta hõlmab ka Isa.
367 püha Hilarius Potiers'st		Kas suudab siis inimkeele küündimatus väljendada Kolmainuse siseelu sõnuasetamatut müsteeriumi?	Poeg on Isas igavesest ajast, nii nagu Isa elab tervikuna temas - oma igaveses teisesenduses.
373 püha Athanasius			Jumala Poeg on Jumal Jumalast, valgus valgusest, tõeline Jumal tõelisest Jumalast, sündinud, mitte loodud, olemuselt üks oma Isaga.
373 püha Efraim	Tuli, valgus ja päikesesoojus	Isa hiilgus on liiga suur ta sulaste jaoks, see, kes on valvel ja soovib, ei saa teda näha. Lase Moosesel end selles veenda.	Kuidas peaksid sa otsima Ainusündinut, kes on ühenduses omTuli, valgus ja päikesesoojus. a Isa olemusega? Kui sa suudaksid uurida Isa, siis võiksid sa Temaga ja Temas leida ka Poja ...
379 püha Basilius Suur		Kaegi ei suuda seista Tema objektiivsuse kõrgusel.	Jumala nime kolmes tähistab kindlasti tema kolme erinevat hüpostaasi (= isikut).
389 püha Gregorius Nazianzist		Kui me loodud asjade loomust täieni haarata ei suuda, kuidas tõrguvad siis meie loomulikud mõistmishendid haaramast Jumala olemust?	Isa on päritolutu, Poeg alguseta esile toodud, Püha Vaim aga ilma esile toomata esile tulnud või lähtunud.
395 püha Gregorius Nyssast			Püha Vaim on see, kes meid Pojaga ühendab, Ja Poeg on see, kes meid Isa juurde juhib. Isa aga kingib meile mõlemad.
430 püha Augustinus	Peegeldus inimeses: mälu+mõistus+armastus (viim. lisandub tahe)		Meie Jumal ei ole ainult Isa ega ainult Poeg ega Püha Vaim ainuüksi, vaid Kolmainus ise on Ainujumal: Isa, Poeg ja Püha Vaim...
461 püha Patrick	Ristikheinaleht	Imestage.. teie, literaadid, oma suurimat Hüve; kuulake Teda ja mõelge Tema peale.	Jumal Isa ei ole loodud, ta on algusetu, kes on kõige Alguseks saanud, kes kõik alal hoiab. Tema Poeg, Jeesus Kristus, kes on Isas alati olnud, kes on enne maailma algust seletamatul viisil Isast vaimulikult esile toodud. Tema on Püha Vaimu ülevoolavalt meie peale välja valanud.
524 õnnis Boethius			Substants ehk olemus sisaldab endas ühtsuse, mis tuleneb Jumala kolmainuslikkusest.
532 püha Fulgentius		... nii suure Vaimu suuruseks ei suudaks kasvada ...	Kolmainus Jumalas on üks Isa, kes üksi oma olemusest ja iseendale on ainsa Poja esile toonud; ja Poeg, kes ainsast Isast on olemuslikult esile toodud; ja Püha Vaim, kes ühe ja sellesama olemusega Isast ja Pojast lähtub. Üks ainuke isik ei suudaks ju kirjeldada enese esiletoomist, enesest esiletoomist ja enesest lähtumist.
542 püha Caesarius Arlesist	Piiblis sageliesinev arv 3		...iga usklik peab sellest kinni pidama, et Poeg on oma jumaluses Isaga samane, inimsuses väiksem kui Isa oma lihalikkuse tõttu, mille ta meie pärast on vastu võtnud, Püha Vaim aga lähtub neist mõlemast. Au olgu Isale ja Pojale ja Pühale Vaimule! (tema viimased sõnad).
547 püha Benedictus			
600 püha Leander			Me tunnistame, et Jumal Isa on esile toonud oma olemuselt samase ja samaigavese Poja (siiski pole esiletoomisel midagi ühist loomisega). Püha Vaimu peame aga tunnistama samal viisil ja õpetama, et ta lähtub Isast ja Pojast ning on olemuselt üks Isa ja Pojaga...
636 püha Isidor Sevillast	Tuli-kuumus-sära - kolm nime, üks substants		Erinevus Kolmainuse ja Üksõlemise vahel: Üksõlemine tuleneb olemusest, mis on Jumalas lahutamatu (Kolmainus tuleneb aga erinevusest Jumala kolme isiku vahel). Erinevus aga teeb vahet küll isikute vahel, mitte aga nende jumalikkuse vahel, mis on üks ja seosama. Jumalas on üks, kes esile toob, üks kes on esile toodu ja üks, kes lähtub.
804 püha Alquin	Usk Kolmainusse = Päike; usk kiriku õpetusse = kuu		Kolmekordne vettekastmine ristimisel: tuleb heaks kiita, et inimene, kes on loodud Kolmainuse eeskujul järgi, peab kolmainuse nimel Tema struktuuri järgi uuendatud saama ...
821 õnnis Johannes Féchamp			Ülistus, kiitus ja au Isale ja Pojale ja samuti Pühale Vaimule, kes neist mõlemast võrdsest lähtub enne kui maailm, aeg ja valgus olema hakkasid - igavesele Kolmainusele.
1109 püha Anselm Canterburyst		Lase mul hingega tunnetada seda, mida mu mõistus määratleb.	Kui me räägime ainsast, siis räägime kogu Kolmainusest - Isast ja Pojast ja Pühast vaimust - üheskoos, sest igaüks neist ei ole midagi muud kui lihtne ühtsus ja üks lihtsus, mis ei saa olla paljune ega erinev.

1129 püha Rupert Deutzist	Mille Jumal oli oma Sõna (Poja) kaudu loonud, selle viis ta Pühas Vaimus lõpule	... range usumüsteerium, mida ainult usklik inimene omaks võtta suudab ...	Kolmaina Jumala loometöö on maailma algusest kuni lõpuni jagatav kolme etappi: 1. Valguse loomisest kuni inimese loomiseni. 2. Inimese loomisest Jeesuse Kristuseni. 3. Kristuse ülestõusmisest kuni maailma valmissaamiseni.
1179 püha Hildegard Bingenist	Nii kivis, leegis, kui sõnas on kolm väge	Keeegi ei tohi ära arvata, ega tahta Jumala sügavusse tungida. Kui keegi uurib üle selle piiri kui ta tohib, siis ta langeb ...	Isa saab nähtavaks Poja kaudu, Poeg kõige loodu päritolu kaudu, ja Püha Vaim Poja inimeseks saamise kaudu. Kuidas nii? Isa on see, kes Poja igavesest ajast esile tõi. Püha Vaim on see, kes Poja ristimisel tuvina ilmus enne aegade lõppu.
1226 püha Franciscus Assiisist			Sina oled püha, Issand, ainus Jumal, sest Sina teed imesid ... Sina oled Kolmainus ja üks Issand ja Jumal, Sina oled Headus ise ...
1274 püha Thomas Aquinost		Kuskil pole eksitus ohtlikum kui siim... see tuleb ebaseigest keelest.	Jumal on armastus (Jh 4,16). Siit väljendus "Jumal on olemine ise". Ja sellest järeldub, et ka olemine ise on armastus Jumalas, ja see on kolmainus armastus.
1274 püha Bonaventura	Jumal kui Ürgprintsip Kõikehõlmav Jumal		Poeg ei ole ainult Isa igavene võrdkuju, vaid Ta annab meile teada ka Tema lõppematu plaani ja loomise Jumalas endas.
1315 õnnis Raimund Lullus		Tervikuthõlmav jumalatunnetus on võimatu ja soov selle järele patt.	... sest Jumal, hea Isa, toob oma headusest esile hea Poja ning neist mõlemast hingub hea Püha Vaim.
1381 õnnis Johannes Ruysbroek		Jumaliku põhjatuse sügavus ei ole haaratav, olemuselt üksiolemine annab sellest võrdpildi.	Nii nagu Isa Kolmaina Jumaluse üsast Poja esile toob ja nende ühine ja vastastikune armastus, Püha Vaim; nii on ka hing - püha Kolmainuse peegeldus - Isa poolt loodud, Poja läbi lunastatud ja Pühast Vaimust pühitsetud, õnnistatud ja määratud end Kolmainuse eeskujuga järgi müstiliselt kujundama. Kolmainus avaldus tema palveis 3-kordse lõpukorduse kaudu: "Mu Issand ja mu Jumal". Joonistas Kolmainuse müstikal põhinevaid meditatsiooniplaane.
1487 püha Niklaus Flüest	1-hääline laul, mis muutub 3-häälsaks ja siis 1-häälsaks tagasi		Nüüd on aga Jumala Poeg esiletoomise kaudu Isast Isaga olemuselt üks võrdkuju: kõik mida me Poja Täiuslikkuses ja Ilus näeme, voogab igaveses väega Isa juurde tagasi.
1556 püha Ignatius Loyolast	Visioon: Kolme orelklahvi samasus ja erinevus		Need kolm isikut armastavad üksteist vastastikku, jagavad ennast üksteisele ja tunnevad üksteist ära.
1582 püha Teresa Avilast		Mida vähem ma seda Tõde mõistan, seda rohkem ma sellesse usun ja seda armastan.	"And, mille Jumal kingib, voogab justkui Tema juurde tagasi. See on elav and, Isa ainusündinud Poeg, mille ta Püha Vaimu väel inimese hinge sisendab, et inimene saaks justkui tema "teiseks pojaks".
1591 püha Juan de la Cruz	Koobas, mis saab õlitambist heledasti valgustatud		Mu Jumal ... puhasta meie mõtted Püha Vaimu väljalavalamise läbi, et me saaksime Sinu armu ja armastaksime Sind täiuslikult ...
1595 püha Filippo Neri	Tulekera	Ma ei armasta Jumalat omakasu pärast, vaid puhtast armastusest.	Palju Kolmainuse visioone.
1618 õnnis Maria Avrillet-Acarie		Sõnade küündimatus pärast on kõik ülestähendused justkui tuhaks muutunud.	
1672 õnnis Maria Martin-Guyart	Isa on troonidel, Poeg keerubitel, Püha Vaim seeravitel	Minu hing on tõesti nii väljendamatu õpetatud, et pole ühtki sõna, mis kõlbaks selle kirjeldamiseks.	See tõde mõjub ühe silmapilgu jooksul - äratundmine kolme jumaliku isiku ühisest päritolust: Isa armastus, kes igaveses enesetunnetuses igavikust Poja esile toob...
1673 Johanna Maria Ristist		Nähtud ilmutused on täiesti kirjeldamatud.	Jeesuse Sõnades kohtume Kolmainusega: see on säravvalge, valgust andev teemant, millel on Isa valgus, Poja hiilgav puhtus ja Püha Vaimu vägi.
1725 abt Maximilian Pagl	Paura linna Kolmainuse kiriku kolm kuplit		Me austame ühte Jumalat Kolmainuses ja Kolmainust ühtsuses, ilma isikuid vähendamata ja olemust kaost lahutamata.
1726 Maria Anna Josepha Lindmayr			Isa on taeva ja maa, inglite ja inimeste looja ... Poeg on inimkonna lunastaja, Püha Vaim on pühitseja ja lohutaja ...
1740 abt Rupert II Ness	Kolm ringi	... väljendamatu, haaramatu Kolmainus.	Ülistus olgu Jumalale, ühele ja kolmainule; Tema aule ja kirkusele ollakse võigu ja pühendatakse kõik, mis on ehitamisel Ottobeurnis (Klooster+Kolmainusekirik).
1837 õnnis Anna Maria Taigi			Univesum on avatud raamat, millest võib lugeda ühtainust sõna: Kolmainus Jumal.
1849 Bernardo Maria Clausi		Parem on rääkida ühes Jumalaga kui Jumalast.	Me ei pea tegema midagi muud, kui kiitma püha Kolmainust ... et Tema meile armu osutaks.
1850 püha Vincenzo Pallotti		Mida sügavamalt Jumalat tunnetatakse, seda valulisemalt ollakse teadlikud maise piiratudusest.	Mu Jumal, sa oled mind väärt arvanud luua oma näo järgi, enda sarnaseks. Sa oled andnud mulle vaba tahte, et ma võiksin teenida Sind ja jõuda oma teenete läbi täiuslikkusele sinu elava kolmeisikulise olemuse võrdkuju - Isa ja Poja ja Püha Vaimu juurde.
1906 õnnis Elisabeth (Catez)	Elisabeth = Jumala		Püüdis kõigiti vastata oma nimele: teenis Jumala kirkuse valguses Kolmainu Jumala auks.
1909. õnnis Arnold Janssen			Issand Jeesus, kes Sa saatsid meile Isa juurest Püha Vaimu, Lohutaja, et see Vaim teeks au Sinule ja Isale meis ja meie kaudu.
1914 õnnis Helena Guerra		Kutsutud Püha Vaimu kultuse "tõukevedruks" (Leo XIII teostest).	Sakramentides kohtub inimene Püha Vaimu väes ja mõju all alati Jumala kolme isikuga, austusväärse Kolmainusega.
1966 õde Maria Julitta Ritz			Jumalale elamist mõistan ma puhta tegevusena ja mu elu Jumalas Temaga kaasatõotamisena, milles Tema mind pühitseb Isas ja Pojas ja Pühast Vaimus.

USKUDA KRISTUSESSE

isa Mieczyslaw Malinski

(algus KE nr 2/89)

Moraaliseadus

Tagasipöörduv laine

Maailm allub paljudele seaduspärasustele, millega tuleb arvestada. Kui sa annad poksikotile hea obaduse ja jääd ise paigale, tuleb pendeldav kott hooga tagasi ja lööb su hunnikusse. Niiskes korteris elamine toob kaasa reuma ja ishiase, mis hakkavad end tunda andma siis, kui sa oled jõudnud üle keskea piiri.

Samasugused on lood moraaliseadustega. Iga inimene teab, mida tähendab käituda hästi või käituda halvasti, teab, missugused tagajärjed on seadustele allumisel ja missugused nende eiramisel. Varem või hiljem tasub hea end heaga ja kuri kurjaga. Moraali seadused ei ole ainult üksikisikukesksed, need hõlmavad ka perekonda, ühiskonda, kogu inimkonda. Keegi päästis lahti maailmasõja, kellegi süü läbi algas värviliste rõhumine valgete inimeste poolt. Tagajärjed pärandatakse tulevastele põlvedele.

Siin ei tarvitse olla tegemist kirjutandud seadustega. Pärast II maailmasõda mõisteti natside üle kohut mitte ühe või teise riigi seaduste järele, vaid "inimsusevastaste kuritegude eest". Ühe vangla seinal oli kiri "inimsööjat ootab surmanuhtlus". Ometi ei saa süüdistada vang, keda nälg äärmuste ajab, vaid neid inimesi, kes ei loo vangidele inimväärseid tingimusi, tapavad juute ainult sellepärast, et nad on juudid; panevad oma käe vallutatud maa kultuuri külge. Uue põlvkonna kasvatamine seisneb noortele kõigi elureeglite teatavakstegemises. Vanemad annavad oma lastele edasi, mis nad ise kord oma esivanematelt pärisid - kõik mida tuleb teada, et olla õnnelik ja hoiduda ülekohtust teise inimese vastu.

Vanemad loovad koduse "eluakvaariumi", milles valitseb oma moraaliseadus - hea laps olemise, sõnakuulelikkuse, tõtträäkimise, hoolsuse eest kiidetakse; sõnakuulmatuse, valetamise, laiskuse eest karistatakse. Laps peab sellega harjuma, sest moraaliseadustega puutub ta kokku kogu oma edasise elu jooksul.

Südametunnistus

Sinu pihipeegel

Kuidas peaks üks noor inimene oma südametunnistust järele katsuma?

"Noh, mõned korrad jäi hommikupalve pidamata, ja Jumala nime võtsin asjata suhu." Kogu suhe vanematesse võetakse kokku ühe lausega: "Ei kuulunud vanemate sõna". Viies käsk - "sõimasin oma klassikaaslast roppude sõnadega". Kuuenda käsu kohta on olemas samuti kõikeütlev vormel: "Mõtlesin ebasündsatele asjadele". Seitsmenda käsu kohta - muidugi mitte midagi: "Ma põhimõtteliselt ei varasta". Kaheksas käsk: "Valetasin paar korda". See olekski enam-vähem kõik... Peamistele pahedele mõtlemine (mis on peamiste pattude ja raskete pattudega lootusetult segi aetud) see on juba "keskaegne kõrgem filosoofia", millest võib kerge südamega mööda minna.

Niisugune pihipeegel võiks väiksemale lapsele veel kuidagi sobida. Täiskasvanumat inimest hakkab seesugune suhtumine ärritama: see on ju vale, see pihipeegel hõlmab ainult väikest osa inimese elus, kogu elutervik jääb aga väljaspoole kontrolli.

Me määratleme südametunnistust kui mõistuse hinnangut meie tegude moraalse väärtuse üle. Mõtles selle üle järele: kas sa analüütsid kõiki oma tegusid moraalsuse seisukohast, või jätsid osa teadlikult kõrvalle? Moraalne hinnang on kokkuvõttes kõige vaatlemine hea ja kurja, armastuse või selle puudumise - patu - mõistete valgusel.

Et sa võiksid märgata pattu - armastuse puudumist - oma igapäevases elus, pead teadma, mille põhineb sinu armastus. Arsti või bussijuhi käitumises on armastuse puudumist kerge märgata - nemad puutuvad inimestega otseselt kokku ja seetõttu on ka nende suhtumine otsekui peo peal. Koolis elavad lapsed selles mõttes "ebaloomulikku" elu, sest nad alles valmistuvad eluks. Kahjuks ei aima paljud lapsed, et nende praegustest pingutustest sõltub tulevikus

teiste inimeste elu, teaduslikud avastused, arvutuste täpsus, kontseptsiooni originaalsus, töö kvaliteet. Täiskasvanuid ärritab küll ametitehete ebakompetentsus, kuid laste laiskus jätab nad tihti külmaks.

Iga inimese elus tuleb leida raskuspunkt, väärtuse kriteerium. Noorte inimeste elus on kriteeriumiks õpingud - kui palju aega neile pühendatakse. Kui preester peaks pihitoolis küsima: "Millised semestrihinded olid sinu koolitunnistusel?" on vastuseks imestus: "Kas niisugusest asjast peab siis pihil rääkima?" Ja kui preester veel küsib: "Aga miks sinu hinded on halvad, kas sa tõesti poleks suutunud paremini õppida? Kas sa oled andetu või lihtsalt ei viitsi õppida? Mitu tundi sa päevas õppimise peale kulutad?", käib noore inimese peast niisuguste küsimuste järel läbi mõte: "Noh on alles norija preester!"

Ometi on see nii: sinu armastuse väljenduseks antud hetkel on ettevalmistus tulevaseks tööks, mis saab teenima inimkonna hüvangut. Järelkult saab sinu armastus suures osas väljenduse just aja õige kasutamise kaudu. Sellepärast tasub alati küsida endalt iga päeva kohta kaks küsimusteseeriat.

Esimene: Kui pikk aeg jäi ärkamise ja voodistõusmise vahele? Kui kaua kestis hommikusöök, kas ma ei venitanud liialt? Kas ma jäin kooli hiljaks? Kas sõin lõunat liiga aplalt? Kui kaua aega võttis õppetöö? Kas ma tulin õuest koju liiga hilja?

Teine: Kuidas ma kasutasin oma aega määratud tegevuseks, kas ma tegin seda "kuidagi" moodi" või täie tähelepanuga? Kuidas tundidest osa võtsin, eriti kui tegu oli õpetajaga, kes ei saa klassist jagu? Kas ma võitlesin väsimusega koolipäeva viimastel tundidel, või vaatasin äraoleval pilgul aknast välja?

Südametunnistuse järelekatsumine niisuguse, sinu kohuste täimist vaagiva vaatenurga alt on hädavajalik, sest siin vaatled sa oma elu kronoloogilises järjekorras - hommikust õhtuni, mitte ainuüksi käskude valgusel.

Temperamendid

Muuhulgas ka koleerikutest

On olemas niisugune jutustus: Elas kord neli inimest, kellest igaüks kandis endas üht klassikalist temperamenti. Üks oli sangviinik, teine flegmaatik, kolmas melanhoolik, aga viimane koleerik. Kord tuli nende juurde üks hiiglane, toppis nad kõik kotti ja viis minema. Lõpuks raputas nad kuskil lagendikul kotist välja, naeris ja läks oma teed.

Esimesena kargas üles sangviinik, tegi palju kisa, tormas mõned sammud kaugenevale hiiglasele järele, siis jooksis tagasi, viskus jälle järele, aga tuli jälle tagasi. Lõpuks laiutas ta käsi, ennustas kõigile hirmsat tulevikku ... ja sellega oli tema pingutus otsas. Melanhoolik istus kivile ja hakkas halisema: Miks?

Mille eest?... Tema ei olnud hiiglasele midagi halba teinud, aga nüüd on ta kuskil lagendikul keset metsa ei tea kui kaugel kodust. Ja mis saab edasi? Ta vajus kõssi ja hakkas lohutamatu nutma. Flegmaatik kuulas kõike üsna ükskõikselt, aga kuna ta oli väsinud ootamatust reisist, siis ta ütles: "Keerame praegu magama, eks pärast näe, mida ette võtta", heitis pikali, pani käed pea alla ja jäi rahulikult magama. Koleerik ei öelnud midagi, ta pigistas huuled kriipsuks kokku ja hakkas käima hiiglase jälgedes, niikaua, kuni leidis ta üles ja löi tal pea lõhki.

Ei ole olemas kaht ühesugust inimest. Räägitakse, et inimestel on erinev loomus. Inimene ei koosne ju ainult mõistusest ja vabast tahtest, tal on ka keha, ja kehal on inimese loomuse juures olemuslik osa. Kui otsida võrdlust, siis võib öelda, et inimese hing on nagu päikesekiir, keha nagu klaasprisma, milles iga valguskiir erinevalt murdub. Nii nagu ei ole kaht ühesugust puulehte, nii pole ka ühesuguseid inimesi ei ihult ega hingelt. See oli teada juba antiikajal. Hippokratesel ja pärast Galenosel, kellelt pärinebki eelpoolkirjeldatud süsteem neljast temperamendist. Galenos põhjendas neid puht füsioloogilisest küljest, nähes ihu ja hinge ühtsust.

Kui me tahaksime temperamendi mõistet täpselt määratleda, siis võiksime seda defineerida kui inimese kaasasündinud reageerimismoodust ümbritsevate maailmale. Kõige rohkem torkavad silma just tundereaktsioonid. Selle kõrval hakkame märkama iseloomu aktiivsust, mõjutatavust, iseseisvust - oma reaktsioonile kindlaksjäämist.

Vaadates iseloomu jõulisuse ja reaktsioonikiiruse seisukohast, võib öelda, et koleerik on väga jõuline ja väga kiire, melanhoolik väga jõuline kuid aeglane, sangviinik väikese jõuga kuid väga kiire, flegmaatik on ilma jäetud nii jõust kui kiirusest.

Illustreerimiseks võib tuua näiteid lõpmatul arvul. Üks näide: tunni ajal segab üks õpilane kogu aeg teisi. Õpetaja on melanhoolik ja elab seda läbi nii: "Vaata ometi, sinu jaoks ma ju püüan, ei maga öösiti ja näen vaeva, aga sina ei hooli minu tööst ja veel segad ka!" Koleerikust õpetaja kutsub segaja korrale ja mõtleb: "Vaata ette, mina seda juba ei unusta!" ja selle õpilase ta "pane arvele" nendeks aegadeks, kui õpilasel temalt midagi vaja on. Flegmaatik mõtleb lihtsalt: "Kui sa ei taha õppida, siis on see su oma asi - jäädkki lolliks kui eesel". Sangviinikust õpetaja haarab segajal kraest kinni ja viskab ta ukse taha.

Samas pole puhta klassikalise temperamendiga inimest olemas, meis kõigis valitseb mingi temperamendide kaleidoskoop. Ometi läheneb meist igaüks ühele temperamenditüübile rohkem kui teistele, kuid ei ole ka teiste tüüpide joontest täielikult vaba.

Missugusena näed sina oma temperamenti? Või täpselt - milline temperamenditüüp on sinus ülekaalus?

Piiskop Vilhelms Nukšs

1938 - 1993

IN MEMORIAM

Leidsin tema surmateate käärkambrist. Südanit haaras valukramp. Ma ei saa enam Riias läbi sõites temaga kohtuda. Saan ainult käia ta kalmul Riia vaimuliku seminari aias ...

Igale organisatsioonile vajutab piteer riik ja ühiskond, milles ta asub. Aastatel 1981-1985, sel ajal, kui mina Riia seminaris õppisin, valitses sealgi paratamatult teatud mõttes nõukogulik vaim. Praktiliselt kõik seminaristid olid käinud vene kroonus ja omandanud sealsed ühiselu harjumused. Teiselt poolt hoidsid õpetajad seminaristidega distantsti. Iga hetk võidi sulle näidata "rohelist väravaid" - anda käsk lahkuda seminarist 24 tunni jooksul. Piisas näiteks sellest, kui keegi andis mõista, et mõni seminarist on seotud KGB-ga - pealekaebuse tõesust isegi ei üritatud tavaliselt kontrollida.

Sellises õhkkonnas oli Vilhelms Nukšs nagu teisest maailmast pärit inimene. Ta oli meie dogmatika-õpetaja - ainus seminari õppejõud, kes neil päevil oli saanud end Roomas täiendada ning oli seetõttu nii õpetuse kui üldise maailmakäsitluse poolest kaasaegsel tasemel. Ta valdas perfektselt itaalia keelt, mille tõttu võis oma teadmisi ka hiljem pidevalt täiendada, ning ta oli üks neist, kellega mul on olnud kõige huvitavamaid teoloogia-alaseid vestlusi.

Teiste õppejõudude jaoks oli isa Vilhelms must lammas, sest

"küllap tal ikka KGB-le mingisuguseid teeneid oli, kui teda lästi Rooma õppima, aga teisi mitte". Tegelikult oli asi ilmselt tema paindlikus hoiakus ja avalas suhtumises kõikidesse inimestesse. Temaga suhelda oli sedavõrd meeldiv, et see ei jätnud vist mõju avaldamata ka KGB funktsionäridele, eriti kui teised vaimulikud olid nendega suheldes justkui harjavarre alla neelanud. Kord meievahelises vestluses naeris isa Vilhelms kõigi tema kohta käivate kuulujuttude üle ja ütles, et võib kätt südamele pannes öelda, et ta ei ole läinud KGB-ga ühelegi kompromissile.

Isa Vilhelms oli ainuke kontaktne professor, kellega noor preestriametisse pürgiv inimene sai tol ajal rääkida kõigist oma muredest, kes kuulas ja vastas küsimusele mida esitati, kes ei rääkinud mööda, kui just küsimus ei olnud lausa provotseeriv. Ta oli üks väheseid kaitseventiile seminari paratamatult pingelise õhkkonna survekatlas. Kui ta ka oli kellegi või millegi peale pahane, siis pärast "kohustusliku" vihase ilme esilemanamist pahvatas ta mõni sekund hiljem täiel häälele ja väga nakatavalt naerma. Kuigi püüdsin käesolevat juttu kirjutades hoolikalt järele mõelda, ei suutnud ma meenutada nende aastate jooksul mitte ühtegi korda, kus oleksin teda tõesti vihasena näinud!

Piiskopiks tegi Vilhelms Nukšsi kardinal Julijans Vaivods, Läti kiriku suurkuju, kes kuni surmani 1990. aasta mais juhtis kirikut kindlal käel

ja säilitas lõpuni selge mõistuse, hoolimata oma 95 eluaastast. Ta nimetas isa Vilhelmsi kui tõesti parima kandidaadi sellesse ametisse - mõnede teiste preestrite kiuste, kes saatsid kardinali juurde isegi delegatsiooni abipiiskopi kandidatuuri üle nõu pidama. Kui kardinal küsis, missugust piiskoppi nad siis tahavad, esitati sellele kohale niisuguseid inimesi, et otsekohese väljendusstiili poolest tuntud kardinal virutas rusikaga lauale ja ütles: "Ah et piiskopikest on teile vaja - noh seda te juba ei saa!"

Piiskop Nukšs oli võõrastele oma, omadele võõras. Tema esinemised televisioonis, raadios, artiklid ajalehtedes olid Läti ühiskonnas alati oodatud. Teda tunti kõikjal, ka mittekiriklikes ringkondades, kui haritud inimest, kes käsitles huvitavaid ja laiahaardeliselt päevakohaseid probleeme, ja kelle pärast ei tulnud kunagi häbeneda. Nii mõnedki katoliikliku vaimulikkonna vanameelsed liikmed olid tema populaarsuse tõttu ta peale kadedad ja üritasid talle kõikaid kodarasse loopida.

Kui üldse midagi piiskop Vilhelms Nukšsi kahjuks öelda, siis seda, et ta ei olnud võitleja tüüp. Tundes vastuseisu, loobus ta - võibolla liigagi kergesti - tööst Riia piiskopkonna kuurias, hiljem ka vaimuliku seminari rektori ametikohast. Viimastel aastatel töötas ta, hoolimata oma piiskopiseisusest, Bauska tagasihoidliku diasporaakoguduse preestrina, pühendudes rohkem kirjatööle.

□ Piiskop Vilhelms Nukšs andmas oma esimest piiskoplikku õnnistust 8.12.1987. a. Riia p. Alberti kirikus.

Piiskop Nukšsi puhul torkas ka silma, et ta - võibolla just võitlejaloomuse puudumise tõttu - ei hoolinud üldse oma tervisest: suitsetas palju, toitus korrapäraselt, ei pööranud oma diabeedi ravimisele õiget tähelepanu. Arvatavasti oli see ka üheks oluliseks põhjuseks, et meil temaga nii vara hüvasti tuli jätta.

Piiskop Vilhelms suri Roomas, kolm päeva pärast seda, kui paavst ta audientsil vastu oli võtnud. Riist oli ta teele asunud juba haigena. Ta suri 27. veebruaril ühes Rooma haiglas suhkruhaiguse tüsistusest tingitud kopsutromboosi tõttu. Alles jaanuaris oli ta tähistanud oma 55. sünnipäeva ...

Tema elu viimastel päevadel viibisid tema lähedal Roomas töötavad lätlastest preestrid. Haigla kaplan oli andnud talle veel õigeaegselt Haigete salvimise sakramenti. Jumal ei arvanud siiski heaks piiskop Vilhelmsi siia maailma jätta, vaid kutsus ta ära ...

Riist läbi sõita saab mul nüüd olema alati nukker, sest koos piiskop Vilhelms Nukšsiga kaotasid ma oma viimase tõelise sõbra selles linnas.

Olgu Issand talle armuline.
Requiescat in pace.

isa Rein Öunapuu

* * *

Piiskop Vilhelms Nukšs on külastanud ka Eesti kogudusi.

Tallinnas käis ta isa Mikelis Krumpansi matustel juulis 1987; Tartu kogudust külastas ta juba piiskopina detsembris 1989, kui pühitseti sealse kiriku 90. aastapäeva. Pidulikul missal konfirmeeris ta tookord koos Soome piiskopi Verschureniga 36 Tartu noort katoliiklast. Keegi ei tulnud siis selle peale, et samal päeval oli tema piiskopikspühitsemise teine aastapäev.

Need 18 tartlast, kes just piiskop Nukšsi käe läbi kirikusse vastu võeti, peaksid teda erilise tänutundega meenutama ning palvetes Jumala ette tooma.

Ja mõelgem hetkeks järgi - kui tihti me üldse mäletame palvetada preestrite või piiskoppide eest, kes meid on ristitud, kinnitanud, armulauale võtnud, laulatanud, matnud meie lähedasi - vahendanud meile Jumala armu.

Kõik vaimulikud, kogudusepreestrid alates ja paavstiga lõpetades, vajavad teie eestpalveid, mis tuleksid südamest.

Kirikute Maailmanõukogu allakäik

Kui mitte varem, siis vähemalt Vatikani II kirikukogu järel ei saa vist küll enam keegi süüdistada roma-katoliku kirikut selles, et ta ei soovi teha oikumeenilist koostööd. Katoliku kirik tuleb omalt poolt pidevalt välja kirikute- või religiooni-devaheliste dialoogide pidamise algatustega ning otsib nii kõige kõrgemal kui ka "rohujure" tasandil ühtsust oma kristlike vendadega ning lepitust ja üksteisemõistmist teiste religioonidega.

Maailma konkurentsituult suurimasse oikumeenilisse organisatsiooni - Kirikute Maailmanõukogusse - maailma konkurentsituult suurim kristlik kirik siiski ei kuulu. Muidugi mõista on ta saanud selle eest aegajalt kõva kriitika osaliseks.

Et katoliku kiriku niisugune lausa põhimõtteline käitumisjoon - mitte kuuluda poliitilistesse või poliitilise taustaga organisatsioonidesse - siiski võibolla nii rumal polegi, sellest andku õpetust all olev artikkel. Kirjutis on koostatud maailmas laialt levinud ajakirja "Reader's Digest" käesoleva aasta veebruarinumbri avaldatud JOSEPH HARRISS'i artikli põhjal, mis on äratanud suurt poleemikat maailma kristlikes ringkondades.

Enne kui Kirikute Maailmanõukogu (KMN) volitatud liikmed said osaleda jumalateenistusel, mis peeti selle organisatsiooni eelmise üldkogu avamise puhul Austraalias, pidid nad käima läbi puulehtede põlemisest tekkinud suitsu. See oli paganlik puhastumisriitus. Selle järel pandi neid kuulama lindilt putukate hääli ja vaatama, kuidas meestantsija matkis kangurut.

Järgmisel päeval, samal ajal kui kaks nahamaalingutega ja niudepõlle riietunud austraalia aborigeeni hüples publiku ees, manas lõunakorea teoloog Chung Hyun Kyung esile sumute hingi ja kutsus rohkem kui 4 000 kuulajat üles lugema Piiblit "lindude, vee, õhu ja puude vaatenurgast" ja "mõtleva mägede kombel".

See oli päris võimas etendus, kuid kas oli see kooskõlas ristiusuga? Mõned volitatud saadikud tõstsid protesti niisuguse animismi, spiritismi ja new age -uskumuste praktiseerimise vastu. "Paganlik kultuur on pugenud salaja KMN-sse," ütleb anglikaani kiriku esindaja Vijay Menon. "Ma loobusin sellest, et saada kristlaseks."

Kirikute Maailmanõukogu, millesse kuulub 322 kristlikku kirikut rohkem kui 100 riigist, on praeguseks vaid karikatuur sellest oikumeenilisest liikumisest, mille Ameerika ja Euroopa religioossed liidrid löid 1948. aastal. KMN on hakanud innukalt lipitsema radikaalsete, kolmandast maailmast pärinevate ja läänemaade suhtes vihameelselt häälestatud jõugruppide ees. Samal ajal on ta kaugenenu oma algsest eesmärgist - ühtsuse loomisest kristlike kirikute vahel - ja triivinud "maise oikumeenia" murdlainetusse.

Paljastame nüüd järgnevas artiklis ühe olulise põhjuse, mis on tinginud Kirikute Maailmanõukogu kursimuutuse. Selgesti äratuntavalt ebakristlikud jõud on juba aastakümneid salamisi selle hiiglasliku oikumeenilise organisatsiooni telgitaguseid nõore tõmmanud.

Poliitika esiplaanile

Mitmed mõjukad religiooniuurijad maailmas on astunud välja KMN-i tegutsemispõhimõtete vastu.

Saksamaa luterliku misjoniseltsi eesotsas olev pastor Wolfhart Schlichting mäletab veel, millise shoki valmistas talle 1989. aastal tutvumise KMN piibliõpetuse materjalidega Filipiinidel. "Faktiliselt ei uurinud sealsed noored Piiblit," ütles ta. "Misjoniõpetuse varju all jutlustati tegelikult kommunistlikke revolutsiooniideid." Lawrence Adams, kes esindab Washingtonis tegutsevat uurimisasutust, mille objektiks on justnimelt religiooni ja demokraatia suhe, andis oma ekspert hinnangu: "Kristlaste ühtsus on muutunud KMN-le täielikult kõrvaliseks asjaks."

Esikohale on aga tõusnud poliitika. "Nõukogu on hüljanud traditsioonilise kristliku misjonitöö ja asendanud selle tegutsemisega poliitika vallas, mille eesmärgiks on juurutada uut moodi maailmakorraldust," ütleb Rachel Tingle, Londoni Kristliku Teaduskeskuse juhataja.

Et õigustada oma poliitilist tegevust, kaitseb KMN "kohalike oludega sobitatud teoloogiat". Niisuguseks loetakse muuhulgas Lõuna- ja Kesk-Ameerikas väljaarendatud vabastusteoloogiat, USA suurte asutuskeskuste nn linnateoloogiat ja Lõuna-Aafrika jaoks loodud erilist teoloogiat. Kõik need õpetused tõlgendavad Piiblit valikuliselt ja otsivad sellest tuge õpetustele, mis taotleavad radikaalseid muudatusi.

"Täpselt nii, nagu Piibli Jerobeami tegi õigesti, kui ta püüdis Saalo-

moni troonilt kukutada, teevad õigesti kõik, kes püüavad kõrvaldada võimupositsioonidel olijaid," öeldakse ühes KMN-i väljaandes. Kuna lisaks on selles organisatsioonis veel kasvanud võitlevate feministide, ökoloogiliste ja muude äärmuslike survegruppide mõju, on nõukogu irdunud täielikult tavaliste läänemaiste kirikuskäijate mõtteviisist. Kui üks töörühm tahtis Austraalia üldkogul vaadata mingit seika Piiblist, hüüatas KMN-i ametnik õudusega: "Oh mis te nüüd! See on kristliku imperialismi väljendus, kui me mõtleme, et Piiblisõna kaalub rohkem kui teistes raamatutes kirjutatu!"

"See religiooni ja revolutsiooni abielutehing on oma sügavamalt olemuselt täiesti marksistlik," ütleb Washingtonis tegutseva, eetikat ja ühiskonnapoliitikat uuriva teadusastutuse looja ja juht Ernest Lefever.

Raha mõrtsukatele

Kirikute Maailmanõukogu poliitiseerumine on kõige selgemalt märgatav tema rassismivastast võitlust puudutavas programmis.

"Kogu maailmas tunnustavad kristlased, et rassidevahelisi suhteid on vaja parandada," ütleb USA evangeelsete kirikute üleriigilist liitu juhtiv pastor Billy Melvin. "KMN-i häirib siiski vaid rahvusvahelise kapitalismi "valge", institutsionaalne rassism."

1970. aastast alates on rassismivastase programmi elluviimiseks kulutatud tublisti üle 10 miljoni dollari, mida on jagatud vähemalt 130-le organisatsioonile umbes 30 riigis. Üle poole sellest summast on antud Aafrika revolutsioonilistele marksistlikele liikumistele. Mitte mingil viisil ei kontrollita, kas seda raha kasutatakse tõepoolest humanitaarsetel otstarvetel.

Üks umbes 100 000 dollari suurune abiraha läks endise Rodeesia, praeguse Zimbabwe isamaa-

lisele rindele, kes oli mõrvanud 207 valget tsiviilisikut ja 1 712 musta ning tapnud üheksa kristlikku misjonäri ja nende last (!).

Lõuna-Aafrika Vabariigis on KMN pika aja kestel toetanud kokku rohkem kui 1,2 miljoni dollari ulatuses Aafrika Rahvuskongressi, mille juhtideks on Lõuna-Aafrika kommunistlike parteide liikmed. Rahvuskongressi liikmed kasutavad oma eesmärkide saavutamiseks terrorismi. Nad on muuhulgas tapnud inimesi piinarikkal, "kaelakee" nime all tuntud meetodil, kus ohvrile pannakse kaela bensiiniga üle valatud autokumm ja süüdatakse see siis põlema. Rahvuskongressi juhtkond on küll öelnud, et nad ei toeta selliseid meetodeid. "Mustade elukvartalite elanikkond on pidanud koguma selle vägivalda vilju, mida kristlikud kirikud on aidanud külvata," ütleb Johannesburgis tegutseva LAV rassisuhete instituudi juhataja John Kane-Berman.

Revolutsioonilisele Namiibia vabastusorganisatsioonile Swapo on antud kirikute raha umbes 2,5 miljonit dollarit, kuigi see on vangistanud ja piinanud koonduslaagrites tuhandeid inimesi, ka paljusid neid, kes kuuluvad selle organisatsiooni pooldajate hulka.

Rassismivastase programmi jaoks suunatud raha, mida ainuüksi eelmisel aastal oli ca pool miljonit dollarit, on nii vaidlusalune, et seda ei tooda välja KMN-i ametlikus eelarves, vaid see võetakse rassismivastase võitluse erifondist. KMN ei nõustu paljastama erifondi annetajate nimesid, nii nagu ka seda, kes on seda raha saanud.

Samal ajal tuleb meeles pidada, kust tuleb KMN-i käsutuses olev "avalik" raha. Lõviosa saadakse rikkaste läänemaiste liikmete annetustest. Suurimad annetajad on Saksamaa kirikud, kellelt KMN sai näiteks oma 1991. aasta eelarvesse rohkem kui 11 miljonit dollarit.

Imelik tagasihoidlikkus

Nüüd kavatseb Kirikute Maailmanõukogu oma pilgu Aafrikalt ära pöörata. Eelmise aasta lõpuni rassismivastase programmi juhatajana töötanud Barney Pityana, kes on LAV üliõpilasorganisatsiooni endine juht, seletab, et 1990. aastate kriisi tegelik süüdlane on kapitalism: "See viib välja rassieralduspoliitikale, valge fashistliku uusnatsluse taassünnile ning seaduse ja korra, distsipliini jms kasutamisele käsutamiseõiguse alleshoidmiseks."

KMN jagab ka Euroopas raha organisatsioonidele, kes võitlevad näiteks riikidepoolsete immigratsiooni tõkestamise abinõude vastu, vanglakaristuse ära kandnud välismaalaste maalt väljasaatmisõiguse vastu, kes tegelevad Aafrikast ja araabiamaadest immigrantide sisetoomisega ja sunnivad oma maa valitsusi katkestama suhteid LAV-ga "allasurutud rahvaste võitluse toetamise nimel".

Samal ajal suhtus KMN imeliku tagasihoidlikkusega marksistliku riigikorraga maades esinenud rassismi ja rõhumisse. Kui Ceausescu valitsus kiusas Rumeenias taga religioone ja planeeris rahvusvaheliste asualadel külade hävitamist maatasa, keeldus KMN häält tõstmast. "Neid ei huvitanud kiriku vabadusvõitlus," ütleb piiskop Laszlo Tökes, kes algatas ülestõusu, mis lõppes Rumeenia kommunistlike võimurite kukutamiselega.

Kui Endise N. Liidu religioossed teisitimõtlejad palusid 1970. aastatel toetust, jäi KMN väga vaikivaks. "KMN jättis täielikult unarusse Ida-Euroopa ja N. Liidu kristlike vendade kaitsmise," ütleb isa Gleb Jakunin, julguse poolest kuulus vene õigeusu preester, kes pidi oma usu pärast aastaid viibima Vene vanglates, töölaagrites ja maapaos. "Kui KMN oleks rääkinud asjadest avalikult ja otse, oleks tagakiusamised kindlasti palju väiksemad olnud."

Miks Kirikute Maailmanõukogu suhtus nii vaikivalt usuvabaduse allasurumisse kommunistlikes maa-des? Miks on ta viimase 25 aasta jooksul pöördunud kõrvale oma põhikirjas sisalduvatest ideedest ning hakanud toetama revolutsioonilisi rühmitusi, hakanud astuma Lääne-Euroopa kaitsepoliitika vastu ja süüdistama kapitalismi?

Endise N. Liidu luureorganisatsiooni salajased arhiivid võimaldavad neile küsimustele vähemalt osaliselt vastata.

Salajased agendid

Isa Jakunin, kes praegu on Vene Ülemnõukogu usuvabaduskomisjoni liige, on uurinud KGB selle osakonna, mis juhtis ideoloogilist revolutsioonitegevust, eriti salajaseid igakuiseid aruandeid. "KGB kavatses haarata enda kätte juhtpositsioonid KMN-s ning hakata salamahti juhtima selle organisatsiooni tegevust. Paljud KMN-s volitatud liikmetena töötanud õigeusu preestrid olid kommunistliku partei käsutäitjatest agendid."

Kui tõhusalt nad siis tegutsesid? "Minu arvamuse kohaselt aitasid KMN vasakradikaalsed ettevõtmised väga palju kaasa kommunistliku ideoloogia levitamisel Aafrikas, Põhja- ja Lõuna-Ameerikas ning Kaug-Idas," ütleb isa Jakunin.

KGB raporteid kiriku dokumentidega võrreldes on selgitatud agendinime "Kuznetsov" all töötanud inimese isik, kes aitas partei poliitikat läbi viia, töötades KMN-s kõrgel ametikohal. See on Aleksei Bujevski, Moskva patriarhaadi välissuhete osakonna ilmikliige - ja ikka veel ka KMN keskkomitee liige!

Tunnistuste kohaselt kuulus Bujevski arvukatel Kirikute Maailmanõukogu kogunemistel nõukogude poliitika kõige otsesemaie kaitsjate hulka, ning ta oli paljude tähtsate otsuste tegemisel redaktsoonikomisjoni liige.

"Kremlis joonel"

Bujevski väga kõrge positsioon Kirikute Maailmanõukogus andis KGB-le ainulaadse võimaluse mõjutada KMN-i poliitilist joont. Agendi väga edukast tegevusest räägivad paljud salajased dokumendid, kus loetakse näiteks N. Liidu poliitilise joonega kokkusobivaid otsuseid ja avaldusi, mida KMN Bujevski mõjutusel on teinud. Samuti osaleti aktiivselt tuumarelvade vastases kampanias, kusjuures pidevalt tehti etteheiteid NATO-le, kuid alati vaikiti N. Liidu võrdväärsest osast võidurelvastumisel.

Bujevski ja teised KGB agendid olid arvatavasti ka need, kes kindlustasid selle, et Kirikute Maailmanõukogus Ida-Euroopat esindavad liikmed püsiksid Kremlis poliitilisel joonel. Kui Emilio Castro valiti 1985. aastal KMN peasekretäriks, kajastasid KGB raportid seda tõdemusega, et agendid toetasid Castrot, kuna see oli neile vastuvõetav kandidaat.

Castro oli vabastusteoloog Uruguayst, kes kuulutas otsesõnu, et hindab marksistlikku maailmakäsitlust. 1989. aastal ühel vastuvõtul Kremlis kutsus ta külalisi "selsimeesteks" ja ütles, et Karl Marxi "unistus pärineb samast piibellikust traditsioonist kui meiegi oma ..."

Kas pole juba liiga hilja?

Kirikute Maailmanõukogu liikmeskirikud on hakanud kahtlema sel aastal 45-aastaseks saava organisatsiooni edasise tegutsemise mõttekuses. Ortodoksi kirikud, millesse kuulub umbes 150 miljonit liiget, on mõistnud hukka "nõukogu ohtlikud arengusuunad". Sama seisukohta väljendab anglikaani kiriku pea, Canterbury ülempeiskop George Carey. "Kirikute Maailmanõukogu süda on õigel kohal, aga ta vajab parandamist. Ja kiireimas korras," ütleb ta.

Tasub siiski kahelda, kas uus peasekretär, 55-aastane saksa teoloog Konrad Raiser suudab organisatsiooni ümber kujundada. Raiser töötas kümme aastat endise peasekretäri, läänemaailma ja kapitalismi avaliku vastase Philip Potteri asetäitjana. Oma esimesel pressikonverentsil teatas Raiser, et kavatses jätkata "rassismivastase programmi" finantseerimist.

Kuidas võiksid tavalised läänemaised kirikuskäijad lükata Kirikute Maailmanõukogu uuenduste teele?

"Kõigepealt peaksid nad võtma KMN-i tegevuse kõneaineks oma kiriku töötajatega," soovib isa Richard John Neuhaus, kes juhib New Yorgis tegutsevat teadusastutust, mis uurib religiooni ja avaliku elu omavahelisi suhteid. "Nad võivad ka liituda mõne oma kiriku sees tegutseva uuendusrühmaga. Kui miski muu ei aita - ja seda ütlen ma eriti vastumeelselt - võivad nad vähendada kirikule makstavat majanduslikku tuge sama protsendi võrra, kui palju annab nende kiriku oma tuludest KMN-le. Otsusekindlad ilmikud suudavad korraldada asjad ümber."

Kas suudab Kirikute Maailmanõukogu veel oma isade usu juurde tagasi pöörduda? Anglikaani kiriku Yorki ülemdiakon George Austin on jälginud, kuidas KMN-i teoloogia on suures osas "laostunud jämedaks hereetilisuseks" ja arvab omalt poolt, et nüüd on juba liiga hilja:

"Tõenäoliselt tahab Püha Vaim meile näidata, et Kirikute Maailmanõukogu on oma ülesande täitnud ja peab nüüd surema," arvab ta.

Õiendused. Eelmises "KE"-s kritiseeritud artikkel "Haridusvabadusest" "Õpetajate Lehes" ei ilmunudki. Artikli avaldas "Postimees" märtsi algul.

Samuti eelmises numbris avaldatud tabel "Antitrinitaarsed eksiõpetused" pärines ajakirjast "Ewig" nr 1&2/93.

KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID KATOLIILIKUST MAAILMAST UUDISEID

PAAVSTIDE PIUS XII (1939-1958) JA PAULUS VI (1963-1978) õndsakskiitmise protsessid on täies hoos. Pius XII õndsakskiitmise postulaator, jesuiit Paolo MOLINARI ütles, et nn. "Summarium" kõigist tunnistustest Eugenio Pacelli (Pius XII) kohta antakse varsti Pühakukskuulutamise kongregatsioonile üle. Peagi ilmub Bologna kirjastuse "Il Mulino" väljaandes ka tema seni avaldamata dokumentatsioon sellest ajast, kui Pacelli oli Püha Aujärje saadikuks Saksamaal (1917-1929). Paavst Paulus VI õndsakskiitmise protsess algas 1992. aastal, kui kõik Itaalia piiskopid esitasid üheskoos paavst JOHANNES PAULUS II-le vastava palve. Ka selle õndsakskiitmise protsessi ettevalmistused hakkavad lõpule jõudma.

ITAALIA VABARIIGI JA VATIKANI vahel kehtiva konkordaadi järgi tohib sakramentaalset abielu kehtetuks kuulutada ainult kirikukohus. Veebruari lõpus toimunud valitsuseistungil üritati 1984. aastal sõlmitud konkordaati tõlgendada nii, et ka riigikohtul on teatud juhtudel abielu kehtetukskuulutamise õigus. Vatikani "välisminister", peapiiskop TAURAN, viitas noodile 1985. aastast, mis kinnitab kirikukohtu ainukompetentsust lahutusprotsesside üle. Vatikani saadik Itaalias BALDOCCI andis vastavasisulisel noodi Itaalia valitsusele üle.

Umbes samal ajal avaldas Vatikani mitteametlik häälkandja "L'Osservatore Romano" artikli, milles räägitakse, et Vatikani teenistuses olevad piiblieksperdid, pole leidnud ühtki uut argumenti naiste vaimulikuks ordinatsiooniks. Vatikan on moraalil küsimustes halastamatu!

BULGAARIAS KUULUB KATOLIKU kirikusse 75 000 inimest, 55 000 neist kuuluvad ladina riitusesse, ülejäänud 20 000 idariitusse. Katoliku kirik Bulgaarias ilmub kasvutendentsi. Ristimisi ja kiriklike talitusi on seal nüüd juba rohkem kui enne II maailmasõda.

OMA KÄESOLEVA AASTA paastuläkituses on Moskva ja kogu Venemaa Patriarh, meile hästi tuntud ALEKSIIUS II, võtnud poliitilise seisukoha võimuvõitluse suhtes Venemaal ja toetanud ühemõtteliselt JELTSINIT. Patriarhi niisugune seisukohavõtt leiab aset esimest korda pärast 1925. aastal surnud patriarh TIHHONIT.

HAZBULATOV on seadnud omaaegsele "NSVL Ministrite nõukogu juures asuvale usuasjade nõukogule" väärilise mantlipärija "Ekspertide Konsultatiivnõukogu" näol, mis hoiab eriti õigeusu ja katoliku kirikut oma kontrolli all. Jeltsin on loonud omalt poolt "presidendinõukogu", kuhu kuuluvad ka kirikute esindajad. Patriarh Aleksius II kinnitas, et kirik peab Venemaal jääma riigist lahutatuks, kiriku ülesanne ei ole mitte riigi, vaid iga üksiku kristlase üleskutsumine meelega parandusele.

PAAVSTKÜLASTAB AUGUSTI keskel Ameerika Ühendriike ja Mehhikot. USA-s võtab paavst osa Colorado osariigis Denveris toimuvate katoliiklike noorsoopäevade lõpetamispidustustest. Mehhikos, kus paavst on kolmandat korda, külastab ta 10. augustil esimest korda mayadest põlvnenud rahvast nende pealinna Meridas, Kagu-Mehhikos.

Täpselt kuu aega hiljem läheb paavst külla teisele tundmatule suguharule, vähetuntud banaani-vabariigi Estonia pärismaalastele.

ROOMA-KATOLIKU KIRIK SAKSAMAAAL on huvitatud Ida-Saksa riikliku julgeoleku Stasi nende toimikute, mis puudutavad katoliku vaimulikke, kiirest läbivaatamisest. Kiriku poolt moodustatud komisjoni, mis hakkab tööle koos Saksa Liitvabariigi julgeolekuministeeriumi töötajatega, kuulub viis isikut.

VATIKANI UUE "MAAILMAKATEKISMUSE" saksakeelne tõlge valmib käesoleva aasta 17. maiks. Prantsuskeelne tõlge on juba ilmunud ja leidis Prantsusmaal, Shveitsis ja Belgias positiivset vastukaja. Ehk saab see katekismus kord ka eesti keelde tõlgitud.

MOSKVA "JUMALAEMA KESKUS" ei ole Fatima ilmutuste propageerija, see on ohtlik sekt, mille eesotsas on Juri KRIVONOGOV nimeline mees, kes nimetab end Ristijaks Johanneseks, ja tema naine, kes kehas tab "elavat neitsit Maarjat". Venemaal käib nagu Eestiski "vaimude sõda" - igalt poolt välja aetud aferistid on leidnud endale siit sooja pelgupaiga, nende hulgas Eestis kirikuulus Krispus RATNAM.

EUROOPA ÜHENDUSSE KUULUVATE riikide elanikest on rohkem kui pooled - 56%, st umbes 190 miljonit - katoliiklased. Protestantlike kirikute liikmeid on 40 miljonit (11,7%), anglikaane 32 miljonit (9,4%), ortodokse 10 miljonit (2,9%), muhameedlasi 6 miljonit (1,8%), ja juudiusulisi 1 miljon (0,3%).

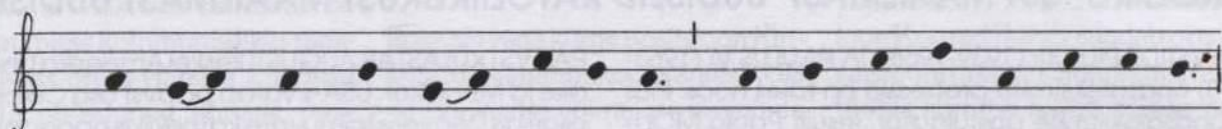
Kõige katoliiklikum maa on Hispaania (97% elanikkonnast). Järgnevad Luxemburg (95%), Portugal (94%), Iirimaa (93,2%), Belgia (89,5%), Itaalia (83%) ja Prantsusmaa (76,3%).

Kõige rohkem protestantlike kirikute liikmeid võrreldes rahvaarvuga on Taanis (91%).

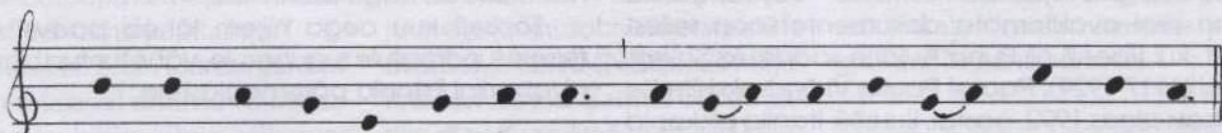
Katoliiklasi ja protestante on umbes ühepalju Saksamaal (vastavalt 33,4% ja 36,3%) ning Holland (36% ja 30%). Hollandi omapäraks on veel see, et kolmandik selle elanikest ei kuulu ühessegi kirikusse.

Kõige rohkem muhameedlasi on Euroopa Ühenduse maadest Prantsusmaal (2,5 miljonit, st 4,5%), kus nad on katoliiklaste järel suuruselt teine religioosne rühmitus.

Ka juudiusulisi on kõige rohkem Prantsusmaal. Neid on seal 700 000, mis on alla 1% elanikkonnast.

Chri-ste, qui splen-dor es di-es, noc-tis te - neb-ras de - te - gis,
Suur Ju - mal, päe - va sel-gus Sa, kes pi-me-du - sest vä-ge-vam,

lu - cis - que lu-men cre-de-ris, lu-men be-a-tis prae-di-cans.
end val - gu - se - na il - mu - ta ja mei - e hin-ge ü - len - da.

Precamur, sancte Domine,
hac nocte nos custodias;
sit nobis in te requies,
quietas horas tribue.

Sind, püha Issand, palume:
meid kaitse pimeduse eest.
Sel ööl meil lase puhata
ja rahus Sinus hingata.

Somno si dantur oculi,
cor semper in te vigilet;
tuaque dextra protegas
fideles, qui te diligunt.

Kui silmad unne vajuvad,
siis vaim jääb ikka valvama.
Sa oma käega varja meid,
me usku ja me südameid.

Defensor noster, aspice,
insidiantes reprime,
guberna tuos famulos,
quos sanguine mercatus es.

Meid märka, Önnistegija,
me vaen ja tülid lepita.
Kes Sinu veres päästetud,
neid juhtigu Su armastus.

Sit, Christe, rex piissime,
tibi Patrique gloria,
com Spiritu Paraclito,
in sempiterna saecula.

Au Sulle, Kristus, Kuningas,
ja Isale kes õnnistab,
au Vaimule, kes lohutab,
meid igavikus kirkastab.

Amen.

Aamen.

Kompletooriumipalve

tõlge: isa Rein Öunapuu